1/9

Seán mac Giollarnáth
Gaillimh

An obair a bhíoḋ ar na mná
i gCois Ḟairrge ins a' tseanaimsir

Ṫugaḋ na mná cead uaignis dá gcuid fear, ins an am sin ṫagaḋ an uair an-bhreaġ an-ġéar. Nuair a bhíoḋ na foṫaí curṫa ag na fir ṫoġóċaḋ na mná dá láṁ. An bean a bhí aonarac gan aon ċonġnaṁ ṫiubraḋ sí léi páiste ar a druim. Ċaraḋ sí báinín aniar faoi n-a ṫóin. Bheaḋ sí ag obair nó go dtuiteaḋ an páiste ina ċodlaḋ ar a druim. Nuair a ṫuitfeaḋ sé ina ċodlaḋ ṫógfaḋ sí an páiste anuas ⁊ ċarfaḋ sí cóta dearg air, mar tá sé ráite go scaċnóċaḋ gaċ uile ḋroċrud an t-éadaċ dearg. Ḃéarfaḋ sí anuas é ar ḋá

ḟeamanda féin. Ḋéanfaḋ sí an
ċnoc ċearta díob ar ċionn an
ṗáirce 7 leaġfaḋ sí i gclais na
bfataí é. Ḃeaḋ sí ag obair léiṫe
annsin go ndúiriġeaḋ an páirce
arís. Ba ṡin bféidir i mbealnaċ
an ḋinnéir. Ġabfaḋ sí féin 7 an
páirce abaile annsin agus ḋéanfaḋ
sí sásam leiṫe don ṗáirce sin 7
ḋíolfaḋ sí dinnéar annsin í
féin. Ċuirfeaḋ sí amaċ an páirce
arís léiṫe leis an ngort nó
go dtuirseaḋ sé leis ċodlaḋ arís
7 nuair a ṁúsġlóċaḋ sé ċuirfeaḋ
sé ar a ċrollaċ é nó go
dtéaġaḋ suan air. Leaġfaḋ sí
ṡmaoint ċéadna arís é — mara
raiḃ aon duine ag an bpáirce
nó fada ag ċuid do ċodlóċaḋ sé
arís go tráṫnóna.

báinfeaḋ an bean aonraic an lán ⁊
ċarfaḋ sí é. Nuair a ṫeacfaḋ
an tráṫnóna d'fágfaḋ sí an
páirc i dteaċ na coṁarsan.
Ṫiubraḋ sí club léiṫe ⁊ gaḃfaḋ
sí ag an mbád go dtiubraḋ sí
an t-ualaċ aisti abaile ó'n
fear. Nuair a ḃí a bála síse
aice tráṫnóna ṫiubraḋ sí an
tuarg sin léiṫe ⁊ glanaḋ sí é.
Nuair a ḃí an méad sin
déanta aice ṫiubraḋ sí cuid
síl dó. Ḃéarfaḋ sí ar a sgian
⁊ sgoilteaḋ sí é. Gaḃfaḋ sí
baraille ⁊ a cuid salainn aice
ní gaḃfaḋ sí a ċodlaḋ go
sailleaḋ sí é. Dá mbeaḋ an
obair déanta luaṫ sin oiḋċe
aice béarfaḋ sí ar a péire
cárdaí ⁊ gaḃfaḋ sí ag déanaṁ

pollaeṁí - Fír an oiḋċe lá ar
na ḃáraċ ḃéarfaḋ sí ar á
na túirne ⁊ ġaḃfaḋ sí ~~ar~~ ag
sníomaċán. Ní ṫuigfeaḋ sí fuaċ
ná smaoineaḋ dí féin ná
go gcríoċnóġaḋ sí é sin le
cur ag a ḃfíġeadóir. Ní raiḃ
aon uair ag an mbean tíġe
aonraic aċ cupla uair le
codlaḋ, maiṫ ḃean ionai a ḃí
innte. Ḃí sí ina suiḋe ar
maidin le glaoḋ na fuiseoige.
Ní raiḃ neaḋráin ḃon ar ḃiḋ aca
seo ó ġaḃfaḋ siad in éadan
túirne nó cárla a sgoṫsál
nó ag siogal ná raiḃ roṫ
nó amrán aca a ċoṁnaċaḋ
ċoimluadar ~~aca~~ féin

ba mór na hamhráin iad an
am sin le mná
Coinnleach Ghlas an Fhómhair
Aibhlín a Rúin
An Chúis dhá Pléidh
Mo Stóirín Jenny Ward
Úna Dheas ní Mhaig
Ros a' Mhíl Cois Cuain
Sadhbh Inghean Eoin ō/13

Ss Bhí mé tráthnóna ⁊ mé ag tíghe(a)cht
ó loch ag dul go dtí loch eile
agus chuala mé bean a bhí ar
bhuaile ag gabháil fuinn ⁊ í ag
bleaghan bó agus seo é a dubhairt
sí →

"Tá an gáirdín seo ina ḟásaċ 7
naċ álainn é a bláṫ
Tá úbla buiḋe ar barra crann ann
agus a ċuid splíonán ag fás.
Tá sailíní blasta cumra ann 7
a rósa faoi n-a bláṫ
Tá mo stóirín ar ċaṫaoir ċláir
ann 7 a leaḃar ina láiṁ
Dá bféadainn í a ṁeallaḋ ṫar
sáile ~~[illegible]~~ liom níor baoġal domsa an bás"

Nuair a d'airiġ sí mé stop
sí.

"Lean dó," a deirim-se, aċ
níor lean. Ḃí sí cúṫail. Níor
ċuala mé ariain nó ó ṡoin
an t-aiṁrán. Is í a ḃí ionann
a ġabáil go blasta ~~cumra~~ cumra
Níor ċualas ariain níos binne
uirlis ná í nó aon duine

Sg

ulc ḋár ċualaí. Bríġid Ní Ḋonnċaḋa a ḃí uirṫi.

Ḃí Bríġid Ní Ḋonnċaḋa seo i nGaillimh Oíċe na Nodlag — ṫagaḋ na sluaiġte ban an t-am sin, sean agus óg — go Gaillimh an Oíċe roimh Nodlag. Ó ṫuiteaḋ oíċe ní ġabaḋ aon ḃean aca amaċ ar fud na Gaillimhe aċ suiḋe siar ag gabáil fuinn agus ag casaḋ port. Ḃí Bríġid ag cur fúiṫi i dtiġ Seonaine Ní Ḟíne ar a ḃfaiċċe ḃig. Ḃí fios ag ċuile ḋuine go raiḃ an glór binn aice agus an t-ainm féin ġlaoḋ Seonaine Ó Fíne ainmniġ uirṫi. Níor ḟan fuṫa ná ḟaḋa aice.

'Seonaine Ní Fíne' a deir sí,

"Ní ċreidfinn ar mo ṡáṫar bróg
ṫú a ċreaċ, aċ níl sí ag
tigeaċt liom. Nuair a ḋólaḋar
a gcuid tae 7 ċuadar a ċodlaḋ
ní móráin aċair a ḃí sí 'na
codlaḋ nuair a laḃair sí
"A Antoine Uí Ṡíné", adeir sí
"a ḃfuil tú i do ċodlaḋ?"
"Nílim fós," adeir Antoine.
"Éist anois," adeir sí.
Ṫosnuiġ sí ag gabáil ḟuinn
'Sé an t-ainmín adubairt sí
"Coinnleaċ glas an Ḟóġṁair".
Níor ċan fear ná bean an ceaċ
gan ḃéarla 7 a gcuid éadaiġ a
ċur orṫa. Sin liom na
fírinne. 'Sé an dara hamhráinín
adubairt sí "Plaincéad Uirgéo"
7 lean sí ḋí go maidin.
"Ċaiṫ mé saoġal ionḃlaine ḋó,"

adeir Antoine Ó Fíne, ins na
Stáitaí. Tá mé ocht mbliana
déag ar an mbaile seo. "go leitheid"
adeir sé "níor chuala mé ariamh
a leithéid nó thall". Is mó an fonn
gol a bhí orm nó gáire mar
bhí a ghlór chomh buaidheartha sin.
Ní raibh cóimhe ar bith le
Bríghid Ní Dhonnchadha.

Bhí dhá shúil 'na cloigeann chomh
glas leis an drúcht. Bhí an lasa
ba deise innte a d'fhéadfá a feiceál.
Bhí folt gruaige uirthe ar dhath
an óir bhuidhe. Sé an tigh a
rugadh is tógadh í insin i mbarr
Roisín.

An lá a bhí sí ag imtheacht go
Meiriceá fhéin sí láimh agam.

An Ṁóin

Nuair a ḃeaḋ na fataí curṫa ag an ḃfear ġaḃfaiḋ sé 7 bainfeaḋ sé an ṁóin. Nuair a ḃeaḋ sí bainte d'imṫeoċa an ḃean agus ġróigfeaḋ sí í. D'imṫeóċa sí an dara uair a ḋéanfaiḋ sí a aṫ-ġróigeaḋ. Nuair a ḃí sí tirim annsin arís d'imṫeoċaḋ sí agus ċruinneoċaḋ sí ar ċrocáin í. Ṫiocfaiḋ an fear annsin agus ċuirfeaḋ sé gníomh uirṫe. Nuair a ḃíoḋ an ṁóin triomaiġṫe d'imṫeoċaḋ an fear agus bainfeaḋ sé a ċuid féir. Ḃíoḋ beagán sgíṫ an t-am sin ag an mbean. Mar gleomadóir a ḃí ~~...~~ ina fear ċaiṫfeaḋ an ḃean í féin an féar a ṡábáil mar níl lá ar biṫ le spáráil ag an ngleomadóir Domhnaċ ná lá saoire.

An Tarbhar

Ċonaiġ sé ag baint ó ċuid
arbhair na bfóġmhar ⁊ a bean dá ċeangal
ar dá stocaḋ in éindiġ leis.
Ceiṫre glasc beaga nó trí glasc
móra, sin dornán arbhair, cúig
dornán déag ⁊ fiċ' sin beart.
Ḃíoḋ tuairim dá stocaḋ imbeart.
Ċeanglóċaḋ bean tuairim trí scór
stocaḋ sa lá ⁊ gan sé féin a
ṁarbhaḋ. Nuair a ḃíoḋ an dornán
bainte ag an bfear ċuireaḋ sé
an coirnán ḋo ḋlaoi le haġaiḋ
crios. Leagaḋ sé an dlaoi
trasna ar an dornán síon
bean ba ṡin leaṫ-ḟarġaideaċt
dóiṫ bean. Mar bean ċroiḋeamail
misneaṁail a bí innte cloisfeá
seuċe ugarraí uaiṫi ag gabáil
ḟuinn

Boirilín mac Flannacáin
(ainm baiste ar fearaibh de chloinne mac Flannacha)
Iona = Tóirne (Duncan)
níl Iona chomh leathan le [illegible]
easpr (eispr, espuler) suspender.

aibéil go haibéil suddenly; in surprise

An Carraigín

Is minic a chonaic mé bean uasal a chuireadh sí lámh, síos ag carraig plain don charraigín, go dtiocfadh an Iona taistil isteach ina cluas. Bhí cláirín beag déanta aice le haghaidh na hÚrlada. Bheadh sí ag carraigí ina diaidh san uisge agus í i ngreim san aer agus í ag cur plain ann nó go mbeadh sí líonta aice. Nuair a bheadh sí líonta aice thabhradh sí léi é agus dóigfeadh sí ar smeachán aille é, sin aill nach dtiocfadh an taille air go haibéil. Nuair a thiocfadh an taille isteach air chaithfeadh sí tabhairt suas. Ghoróchadh sí dá líonadh i mála. Thiocfadh corrach nó bád, thógfadh sé an méad sin carraigín a bheadh aice. Níl bád a bhí inge

ṫógḟaḋ sé aiṫniaṁ ban ṫusa
gcuid carraigín. Aċ má's coṁnaí
a bí ruinte ní ḟéadḟaí an fear
ṫar ṫusúir ban 7 a gcuid carraigín
a ṫabairt leis. Nuair a ṫosuiġeaḋ
i dtír bí agal rómpaḃ a
ġnbríḋ, an carraigín ar bruaċ.
Cuireaḋ uiṫaí lar na garranta
é a bí ar bruaċ an ċladaiġ
ḃgarraiḋ amaċ 7 ní sgoṗḟaḋ
aon fear iad ina ngarrḋa féin.
Níor sgor aon ḟear aireaṁ liċt
carraigín mar ḃfágfaḋ féar
dtrag, indiaiḋ an ċarraigín a ṫóigeáil
ṫíoraċ mar sin nó go mbeaḋ
an raṫairin caiṫte, ar a ṫoirt
ní ġroḃḟaḋ sí mur bairiġe
d'iompóċaḋ é. Níl ceart
ar bí amuiċ nuair ḃfuil roinnte
ceannaiġeaċta ag ḃreaṫaḋ ċuġa

ġabaidís ag an tráiġ ⁊
ġníoḃraidís an oiread san
boicéad, ġairmín leoṫab.
Ċraiṫidís os cionn an
ċarraigín é ag cur meadaċain
ann. Ġleaṁḃócad sé uisce
ina ċraiċeann mar é, sé
bealaiġ (an carraigín) ⁊ sin ní ḟágfad
sé go lá, a dúḃart. Nuair
a ċoiġfidís é ⁊ d'áirṫidís
coca dá ġníoḃraidís abaile é
cuirfidís uisce i gcoból é
go mbeiridís raḃáirea eile
d'ainfaidís an rud céadna
leis an raḃáirea sin.
Ḋearfaidís annsin le n-a ċéile
bá ṡíos é Ŝarsḋaoiġ. Cuirfimid,
lóiṫ ar ċáirt a ġníoḃras é
sé go gallúin. Nuair a bí
sinn sláitéala dá ċáiḋ

bráigillín

a fágáil thiar a mbriseasta
dá bhfoirne gabhfaidís isteach
an charraigín. Ar léir mar bhí
congnamh leis an teine thosócadh
bainte fear díobh sgaradh amach
ar an urlár thosócadh fear
eile ag tarraingt uisge. An
céad boiceánd a ghraithfeadh
sé dhearfadh sé ina ainm
an Athar a mic ⁊ an Spioraid
Naoimh. Bhí fear eile ag
cuir lán eile os a cceann tinnim.
An lán ina dhiaidh sin bhí
bucéad eile mar go le ól
air. Bhéadh bean a tighe ag
fuagháil páire síopás le'r an
gcarraigín sin a chur ann,
nó péire bragaillíní lín
a bhaidh istoigh ó sé chloig
déag go dtí dhá gcloig déag

a ċoinneál. Ġráḋuiġinn dá
ndaoine líonfaidh an cairr
carraġáin sin. B'éiḋir go
mbeaḋ dá ṡgór cairr ag
teaċt in áitiġ go Gaillimh
an oiḋċe sin. D'ḟágaiḋís an
baile ag a dó dhéag san oiḋċe
Uair san naoi nairid a ċlataí
aon ṡeanḃean nó aon ṡeanḟear
go Gaillimh le na ċéad ċarraġín,
aċ cailíní óga ⁊ buaċaillí
óga, mar ní raiḃ aon ġnaṫa
ag aon ṡeanḃean nó ag aon
ṡeanḟear ann mar bí trioblóid
mór le fáġáil uaiṫ óċ
ċur ar ailṗ ins na srópa
Ó d'ḟágaiḋís sin an baile
nó go ndeaġaiḋís go Gaillimh
ċloisfeá ceaġramna míle
ag gabáil ḟuinn iad ⁊ ag caṫaḋ port

ar siubal = páirteaċ san ngabáil fairsin

muintir ḃéarnan 7 na bḟorbeaċa

fáġail ag fairse ngfanaċt

meadáċaire ([illegible])

Ní ḃeaḋ don duine ar siubal
aċ an duine a ḃí iadtoṁ
a ḋéanaṁ go paiteanta.
Dá mbeaḋ duine leis naċ
raiḃ an fonn air ḃeaḋ
duine ar ċúl a ċinn ag
magaḋ faoi. Is minic a
ḋúisig siad [illegible] na
sibeartaí dá gcuid [illegible]
le glór a gcinn 7 le fuaim
a dteangan. Ḃeaḋ siad
in Gaillim ṡiúl má d'éirġeoċaḋ
an teaċ ar maidin ann ag
fáġail ag na daoine nó go
n-orzlaiḋ le lán a mbéal
da ḃreaġ taċ a ḟáġáil.
Ġabfaiḋ sé sin go dtí an
stóir. Ġabfaiḋ a gcuid.
carraigín maidíte go
maiitreaċ mar ḃí an

ċeaḋ ṁargaiḋ díolta acab féin
– uisge ⁊ gairneoin luaṫa ar
díol air, mar ḃí fear
ag tonnaḋ ó Caṫair ṫ sin, ⁊
ag tonnaḋ ó Fáġa ⁊ ag marḃuiġ
ó Murċaḋa ⁊ ag O hUagáin.
Nuair a ġabaiḋ ag an oifig
ag fáġáil Toċaiḋeaċt ṡé an
ċaḋ a raiḃ an Toċaiḋeaċt le
fáġáil dóiḃ ṫá ċuid féin
don amaḋáin, rud ar ḃí
a ṫógaint sin a ṫabairt
dóiḃ, á ṫabairt dóiḃ.
Ins an am sin ḃí carraigín
dé ċeannuiġ ar ṫrí pinginn
an ċloċ. An carraigín a
ṫiocfaḋ as Cloċ na Rón ⁊
as Ceárna, ⁊ as Sraṫ Cuinnsí
ṫ sin, i sceoḋ do féin mar
ní raiḃ uisge ná gairneoin ag

cuirtí é sin 7 carraigín
Chois Fairrge ar chéile leis an
ngréithribh. Sin é an chaoi
a ndíoltaí carraigín Chois
Fairrge, mar dubhairt an
sean focal gurb é an ceann
a dhíoltar colainn, 7 ré
carraigín Cháirn, Cloch na
Rón 7 Árainn a dhíoltaí
carraigín Chois Fairrge.
Chuaidh mé féin síos. Bhain
mé é 7 thriomuigh mé é.
Chuir mé uisge air, ach
níor chuireas gaineamh
arnaí air. Bhí mo lámh
san gcnaomhaireacht chóimh
mhaith le gach duine.

Máire Ní Mhongáin
nó baile na cille } →

Foclóir

na triúr maicíní

bhí triúr mac a'm a bhí olc tógtha
ba ghearr ba leonn (fé lom anuas) dom
iad céad faraor géar
Sé an mac is sinsearaca a chráidh go mór
mé
Cé go mba deacair an leon a bhí ina
pheadar féin

leon = páirte ina ngabhar duine deacair
más cailín beag nó buachaill beag é
é a bheith ar a gcleabhín 7 sgéimhí
ar
leamhan (fhrúin an fhéasaigh) moth

faol na bhfaol
mí na bhfaoilte
faol na bolgaighe
- craiceann dearg a fhágas an bolgach
ar duine

foclóir

láiṁ indiaiḋ an ċleaċta
(anonn)
sin inneaċ, tá an cleaċtaḋ agat
agus leanann an láiṁ an cleaċtaḋ.
ġinneaċ 7 eile
[Inneaċ aneaċ]

Tá sé ċó dóiġdeaḋ 'ṡ atá fuaiġ i
simileár

deárḃṫa
Ċó sínfada 's atá cluiniċ cor ceann.

fionnaċ = fud
súmaire leech

Tá sé ina ċlaonta mar atá sé
fan súmaire a ḃeiṫ ins a ḃfíor-
uisge.

lug-paṫa

bíoḋ buailí ar na sléibte ó Ċeann Léime go Gaillim. D'imiġeaḋ fir na mbailte i dtús an tsamraiḋ agus ġnídís brácaí ar na buailiġeaċa i gcoilbín cloċar. Maḋa rata agus sgraiceaċa, caolaċ daraiġe agus sgroiṫ fraoiġ. Bíonn an maḋa-ḋaraiġe le faġáil ins na cloċair ṡléibe — maḋa roiġin seaḋ an maḋa ḋaraiġe. Séard a ġníos sé leanuġaḋ má castar é. An groga is fearr a ċuaiḋ i mbád nó i gcorraċ ariam é é féin 7 an groga againn.

Séard tós ḋorais a ḃeaḋ ar an mbráca punntán fraoiċ nó punntán slat. Beaḋ tís cíorpar ban ins an mbráca sin nó sgeiṫear.

Déanaidís claiḋeaċa cloċ ar an mbuaile le bíḋi ag sáraiġ caoraiċ

Faġaí céad ḟóġmair

carnóg Bearna temple

Ḃeaḋ na claiḋeaċa déanta ceart, cor anonn ⁊ cor anall.

Cuirtí na ba ⁊ na caoiriġ ar an sliaḃ i rith an tSamraiḋ agus d'ḟágtaoi ann iad go deireaḋ an ḟóġmair. Ḃíoḋ na mná i mbun na mbeiṫiḋeaċ ó ṁaidin go tráṫnóna ar an mbuaile. Nuair a ḃliġidís na ba ar maidin ċuiridís an bainne i n-ancard (tankard) go dtí airisin bleaġan tráṫnóna. Nuair a ċuiridís bainne an tráṫnóna ina teannta ṫiocfaḋ a gcuid fear tráṫnóna agus ṫugaidís an bainne abaile. Cuiridís i dtobán ar fuaraċan ō ~~[illegible]~~ niġidís a gcuid ancard agus a gcuid láimíoga ar uisge bruiṫte. Leagaidís ar ċlaiḋe iad agus a mbéal isteach na gaoiṫe nó go mbeaḋ sé ionamacaḃ

iad a ṫabairt ag na mná a bí ar buailt. B'éidir go dtiubraḋ fear trí ancaird léi, a ḋéanaim oibleagáid do ḃeirt eile.

Bíoḋ na mná san oíḋċe san mbráca ar an mbuailt gan teaċt abaile cúigear nó seisear aca ag coḋlaḋ le céile ⁊ leaba ḃreaġ mín-ḟraoiċ fúṫa, an leaba is folláine dár luiġ duine ariaṁ innti, pluid nua flainín ag gaċ bean ⁊ a pára bráiḋlíní lín. A dteine breaġ i gceann a ḃráca. Toġa na beaṫaḋ acab: arán mine coirce agus bainne i sgaiṫte a gcuid leite, a ndinnear fataí ó ṫiocfaḋ an fóġṁar gaċ bean in imṫeaċt an lae ó ḃeaḋ bleaġan déanta aice ag cruṫeáil ⁊ ag fuaġáil go haimsir

bleaġan tráṫnóna

In imṫeaċt cúpla uair ċuile tráṫnóna ag gabáil fuinn 7 ag dáinsa agus ag casaḋ port. Bí sé ina ṡeanḟocal, ṙug tú an dáinsa ó ḃuaile leat

Nuair a d'ḟágaḋ na fir an bainne téaċta ag baile ċuiridís i gcoinneoġ é go ndéanaidís maistre de. Nuair a ḃeaḋ sé ina im ṫiocfaḋ bean nó triúr de na mná den ḃuaile go dtógaidís den ċoinneoġ é go gcuiridís i gcrúsca é 7 go saillidís é. Bíoḋ crúsaí céad aca agus líonaidís an crúsca céad agus ṫagaḋ an fear go Gaillim leis, an crúsca ṡiúd i gcléib ar ṫaoiḃ capaill 7 dá arcán bláṫaiġe ar an taoiḃ eile ina aġaiḋ

díolfaí an t-im 7 i nGaillimh le
luic ~~[illegible]~~ obartha millseáin agus an cuid
is mó de ag dul chun farraige
go Sasana. Bhí fear ar a gcúl
ina chónaidhe a dtugaidís Tadhg
an Ime dhá cheannaí.

B'fhearr duit graithim dan ím sin
a bhí ag imtheacht an uair sin ná
don ché úsgraim ~~anois~~ dhá bhfuil
ag imtheacht anois.

Bíodh caoirigh 7 uain ar an mbuaile-
acab chó maith leis na beithigh
~~[illegible]~~ Isé an am a dtosuigheadh na mná
ag coisgeadh (nó ag dealú) na n-uan
~~[illegible]~~ bainne na gcaorach 7
bídís dhá ól go mbídís sásta.
Nuair a bhearradh lá Samhan orthab
thiubhraidís againd ba 7 caoraí
san buaile nó go dtiubhraidís

ní orm féin atá an milleán tar
éis oiḋċe ar do ċodlaḋ duit. Is ní
atá fonnmhara fáilte, [illegible]
[illegible] orm

Peadar le Frank Mac Giolla[illegible] '29

i gcúngar baile iad.

Bhí an t-ughdar a bhí leis an
mbuailt seo torthaighe. Le cladaigh
Ċois Fhairrge ins an am sin
ní raibh tada den talamh saorta
[illegible] ní raibh aon ċnoicín i
gcúngar le bó capall nó caora
a ṫógáil ba ṡin ó an tslighe
a ḃí acab le cóir síoc ins an
am sin, an t-im 7 an coirce
ní raibh na fataí ag fás mar
atá siad ó ṡoin. An fear nach
raibh na beiṫiġ aige ná an t-eallach
ḃí a ḋul marcaíochtála go boċt
le iasgach a ḃí sé nó le ceilp
agus ní raibh aige ach leiṫ na
bheana leis an obair sin
ach go dtagaḋ sgadain ins an
ngeiṁreaḋ in am a dtugann
siad cuan Ċois Fhairrge air agus

báid ar an gCladaċ ag robáil
aonġaċa ag Carraig Ḋá Ṁuṁ
máire an ġiolla
báid ag Carraig a ṁaṫaiṫ

an fearsaran carraig i ndubaċ na leaṫ

paidhréar sgadán mór. ta cruinn ar a ċúl a cinn fiar ió fada le cnáṁ a' ḋrobaill.

in aiṫḋeaċ le ċéile.

bean bualte ar na ballaí:
ní ṫóraċaḋ muir agcluanaiḋeaċt
in aignear
mar ċuaiḋ muċ bualte an
tiarla nua

Carraig Ḋá Ṁuṁ. Sgadáin móra Carraig Ḋá Ṁuṁ

Máire Mhór ní Ḟaṫarṫaiġ is Carrnaċóu nuair a ḃí sí in aois a naoi mbliana déag ṫé an aoirde a ṡeas sí cúig troiġ 7 daiċ níorḋlaiġ go lei cos noċtaiġṫe 7 14½ cloċa meaḋaċain. Níor ċas aon ḟear óg uirriṁ uaiṫi ḋá láidre naċ sgránfaḋ sí uioruiṫ a ḋroma don talaṁ ḋó. Ċaiṫ sí sé bliana déag a ċúl ċuin bualte. Is imṫeaċt an aċair sin níor ċuir aon teampoll arsaiḋ ḋí; aċ le túr an tsraruin nuair a ḃeaḋ sí ag fáġáil an baile ṫiubraḋ sí páipéar léiṫe a ḃí ag á n-a haṫair 7 ġáṫaḋ sí sa sgraiṫ

é sa mbráca. Ḃí sí an oiḋċe sin
i féin agus na mná eile ag caint
agus ag comhráḋ 7 ċuideaċan ḋóib
gur airiġ siad agall gránna
taob amuiġ de ḋoras an ḃráca.
Ṫarraing sí an raipéar as an
truaiġ 7 ṫóg sí an ponntán fraoiċ
as an doras. Ṡíl sí gur cara
a ḃí taob amuiġ den doras
Nuair a connaic an tairb í
rinne sé uirṫi. Ṫarraing sí
an raipéar ó ṫaob na gualainne
Cuir sí treasna tríd na cluas
é 7 amaċ tríd n-a béal 7
ṫága sí an raipéar arís.
Nuair a d'éiriġ siad ar maidin
ba é rud a ḃí ann madra alla
agus é marḃ ar an ḃféar
ba ṫím é an madra alla
deireannaċ a faċtas ar

glaoḋ (glaé) glas
mar ḃeaḋ síol sruṫanna.
mac Uí Ċíṫáin gan airgiodam,

i na duḃ ċeann ḃean

Seán a' Ċóta

slábiṫe Cois Fairrge.
Is ar an tsean airgid bíoḋas aráiḋ an té a ḃeaḋ amuiċ dorċeannaiċ go gcarfaḋ airgiodam air, ní ġaḃfaḋ fear ar biṫ amaċ san am sin de ríoḃal oiḋċe gan sgian a mbeaḋ Cois Duḃ rinnte. Dá mbeaḋ i ndán 7 go gcasfaḋ an sriodam seo air an sáiṫ a ṫaḃairt dó gan an sgian a ṫarraingt, ḃí sé sin mar ġeasa orṫaḃ.

B'éidir go mbeaḋ míle bealaiġ idir gaċ aon dá ḃuaile in áit a raiḃ mainnir mór ní ḟaċarta ar buaile sé an t-ainm a ḃí ar Cloċar Éidín. An ḃuaile ḃa ġaire ḋí, is ann a ḃí Brigid Ní Ṁannáċada. Sé an

t-ainm a ḃí ar an mbuaile sin
Cloċar Ṁic Conaill. Dóṁnaċ breaġ
a ḃí ann ċuaiḋ buiḋean ṁ
Ḟlannṫċaḋa suas ar cnaṗ ag
Máire Ṁór Ní Ḟaġarṫa ag Cloċar Ḃríḋín.
Nuair a ḃí dinnéar caiṫte acab:
"Máire, a Ṁáire Ní Ḟaġarṫa," adeir
sí, "a dtoṁaisfeá ċeard aṁuig
i leiṫ mé?"
"Tusa naċ dtoṁaisfinn," adeir
Máire Ní Ḟaġarṫa, "ar cuairt,"
adeir sí. "Le ġráḋ ráiṫe agus
caiṫeaṁ."
"Ceart go leor, sead, aċ tá rud
eile ann."
"Rud ar biṫ atá tú a iarraiḋ,"
adeir Máire Ní Ḟaġarṫa, "ġeoḃaiḋ
tú é ó ċor ceartdeaċt go dtí
gréamanna ~~fragada~~ fracla."

"Nuair a ċonaic sí Máire ag dul ċun feirge: "Máire, ní headh", arsa sí, "aċ go gcuirfinn ceart ort."
= Oibriġ leat anois go dtiocfaiḋ sí go Cloiġir (ó maiḋ den Tulaiġ)
= Cé ṁéad bó ḃainne, bean buaċaill buḃraic, angaḋ 7 iobar ó fágas sí na foraí maola (bearna) go dtiocfaiḋ sí go barr na gCreagán?"
= Sin rud a ḃéas mise indon innsint duit", arsa Máire,
= "Fan ceann coicíse ó indiu. Aċ tiubraiḋ mise trí fiċtaiḋ duitse le mo ċeart féin a ḟuasgailt".
= "Tiomáin leat," arsa Bríġid.
Cé ṁéad muc ḃeag, muc ṁór, coileaċ 7 cearc, bardal 7 slipín cailín óg faoi na raca 7 faoi na ribín, ó ḋroiċead

béal Áth na Sluaigh go Caorán
mór an Cillín?"
"A Mháire Ní Fhathartha," adeir sí
"maith dom 7 maithfidh mé duit
sin rud nach bhfeadfainn a dhéanamh"
"Anois," adeir Máire, "dá n-abarfá
liom-sa go bhfaca tú fear ag déanamh
cat agus dhá pholl 'sféadfainnse
a rádh leat go bhfaca mé féin
fear ag déanamh coiléain 7 trí
chloigeann."
Críochnaigh sin an argúinteacht
idir Máire Ní Fhathartha agus
Brighid Nig Fhlannchadha.

Sé an gléas cinn a bhíodh ins
an uair sin ar cailíní óga raca
ar chúl a gcinn agus ribín mar thimcheall
na buachaillí óga a ghnídís na
racaí seo de wire de bhioráin

necklace

ċuirfeá an draoi sin (mórán)

's tocaí ⁊ dá ċloċa tollta ar gaċ uile
ḋaí. Bí daoine feiceannta ċor a ċéile
dá ndéanaim
" 'S óra óra óra ⁊ óra míle grá ḋ,
" Caiṫ mé ráiṫe an tsamraiḋ ag
déanaiṁ racaí do na mná."

An cailín a ġaḃfaḋ raca
díonntóca sí ar ais agus
ḋéanfaḋ sí sraitín cloiċíní don
ḃuaċall a ṫug an raca ḋí.
Ġaḃfaḋ sí ḋá píosa éadaiġ
sreisialta nać mbeaḋ baoġal scróicte
go bráṫaċ air, píosa gorm agus
píosa uaiṫne, nó píosa dearg
agus píosa paisley. Ġearrfaḋ sí
amaċ múnla páipéir. Leagfaḋ
sí anuas an t-éadaċ air.
Ġearrfaḋ sí dá réir sin é.
Fuaiġfaḋ sí roinnt líne nać

raib aon ċaiṫeaṁ ina ċionn. Ḋfuaiġfaḋ sí an ribín seo ṫart timċeall ar ċonablaċ an sparáin. Bí póca ar ċaon taoḃ den ċonablaċ istiġ — sin trí cinn istiġ. Bí póca ar gaċ aon taoḃ amuiċ ⁊ liopa ag teaċt anuas air ⁊ cnaipe ivory ins an liopa. Sin cúig pócaí san sparán cloiċíní.

Bí trí cinn de pollairí imbéal an sparáin bí trí cinn de fáinní fuaiṫe taoḃ istiġ ar aġaiḋ na bpollairí. Bí ribín uaine fuaiṫe ar ċolba an sparáin taoḃ amuiċ ina lúb. Ċuirfeá an ribín anonn trasna trí na pollairí. Bí ribín eile ar an gcoirnéal ṫall ⁊ fáinne air. Ċuirfeá an lúb ḟada tríḋ an bfáinne. Ṫiubrá anuas

an sparán a

an lúb arís go gcaithfeá tríd an pollánna ba ghoire dó é go ~~g~~ scaoilfeá cor na gcleas dó. Bhí clocháin beaga ar sile bhí an sparán. Ní raibh mórán dan fadaí ar chor ar bith le feiceáil taobh amuigh agat.

Rinneadh sparán clocháin dom féin. Bhí mé oíche pósaí agus bhí comhluadar againn i dteach ósta sórt a bhí ag imeacht ins an am sin. Leath-ghalún póitín ag gach uile fhear, tháinig mé anuas dá in athléar ins an siopa ag iarraidh leith-ghalúin. Thug mé an sparán aníos as mo phóca go n-íocfainn an scór. Nuair a bhí sé íoctha agam, séard a bhí i mo dhiaidh

sa sparán trí ⁊ naoi bpingne.
Nuair a bhí mé ag siúl suas an
tsráide go dtéidinn go dtí an
comhluadar bhí ceithear nó cúigear
cailíní óga ar cheann ~~an~~ na sráide.
Ghlan ceann de na rbíní an sparán
amach as mo phóca. Thug an cailín
seo iarraidh faoi ingan féin dom
⁊ sgiob sí an sparán. Níor
leig faitchíos dom é innseacht ná
é admhacháil don bhean a rinne
an sparán, mar bhí fhios aim
ceard a bhí le m'aghaidh. Ghlan
mar sin go dtí ~~oidhche~~ Aoine na Nodlag
a bhí chugainn. Bhí cailíní óga na
mbailteacha i nGaillimh ⁊ iad ag
cur fúthab i dtigh Antoine Ui Fhine
ar an bhfaithche bheag. Bhí cailín óg
ann ⁊ nuair a bhí sí ag siúl
ag íoc a bhille tharraing sí amach

an sparán. Cé bíoḋ ina suiḋe ar a haġaiḋ aċ an ḃean óg a rinne an sparán. Ṡiubail sí anonn go ḋtí í 7 rug sí ar an sparán, ċuir sí a ḃéal faoi ar a mbord 7 ċaiṫ sí amaċ an méad airgid a bí ann ar an mbord.

“An tusa nó mise,” arsa sí, “a rinne an sparán seo?”

Níor labair ~~Sal bḟreáġnaiċ. Ḃí a bí ann~~, agus níor ḟreagair sí

“Mise a rinne é,” arsa an bean óg, “aċ ní orm atá aon milleán aċ ar an mbacaċ a ṫug ḋuit é.”

Ṫug sí léi an sparán.

Ṡíos mar sin nó go ḋtáinig sí abaile ar Gaillimh iar an oíḋċe Ḋé Saṫairn.

Ṡiubail sí a'm isteaċ agus sí
an áit a raib mé ag brúġ
cuid inne sa ġráid
D'fiafruiġ sí demo ṁáṫair:
"Cá bfuil an bacaċ seo?"
"Annsin amuiċ"
Níor airiġ mé gur ṡiubail
sí agam amaċ ⁊ gur buail sí
ar ṗoll na cluaise mé
"Cén ċiall ḋuit, a ḃacaiġ, an
sparán a ṫuit mé ḋuit a
ḋul agus a ḃionnaḋ ar a
leiṫeide seo de ḃean?" "Tá
ḋeaċair," adeirim-se, "aċ tugaḋ
as mo ṗóca é oiḋċe na ṗárcaí."
D'innis mé ḋi gaċ rud síos agus
gaċ rud suas ⁊ sin é an uair
a ċreid sí mé ⁊ a d'innis sí
dom cé bfuair sí é ⁊ cé aṙ
a raib sé. Ṡiú sí aim anall é,

'Seo anois a'g é 7 coinnigh é,' adeir sí

Foclóir

D'airigh mise agam féin é. I appreciated it.

Ócṫar ban a ċuaiḋ ar buaile.

Ocṫar ban as Indreaḃán, [illegible] le faiṙge, ċuadar ar buaile amaċ ar an gCloiċ Ḃric ins an áit ar a dtugtar Formaoil. Ḃí trí cinn déag de ḃeiṫiġ bainne ar buaile acab. Ḃíodar lá ḃreáġ agus iad ina suiḋe amuiċ ar an gcnocáin, cuid aca ag cniotáil agus cuid aca ag fuaġáil, agus ċonnaiceadar giorrfiaḋ ag tíġeaċt agus ag dul trasna tríd na beiṫiġ anonn 's anall nó go dtáiniġ sé go dtí loiliġ naċ raiḃ aċ trí seaċtaiṁní tar éis laoiġ, agus tosuiġeann sé ag diúl na bó. D'éiriġ na mná ina seasaim agus ċuadar có fada leis. Níor ċorruiġ sé

go dto nó go raibh fiad ar i
bhfoirgneacht trí slat nó ceithre
slata dó. D'imigh leis agus
shuidh sé síos ar chnocán ar
a chorra gcábid. Thosaigh sé ag
craitheadh a chloigeann anonn is
anall agus ag féachaint thart.
D'imigh bean aca agus chuaidh
sí ag an mbraca 7 thug sí
léithe píosa de mhada daraigh
a bhí ann. Chaith sí an mada
leis. Chrom sé a chloigeann
agus leag sé thairis an mada.
D'imigh sé indiaidh an mhada
agus rug sé ina bhéal air agus
ghóchann sé leis an mada
Chuir sé roimhe sgátha annsin
ar na mná. Dubhradar le
chéile nach gcuirfiadh ceart a
bhí ann. D'imigh bean acab.

agus ṫáinig sí aḃaile 7 d'innis sí
an sgéal sa mbaile
– Ġeoḃfá nuair cuí amḃárac, adeir
fear an tiġe, "Ċó maiṫ agus tá
sa gcondae.
Fuair sé cú ó ḋuine de na
bláċaiġ a ḃí ar an Ġula Ṁóir.
Níor sgor sé lá ar na ḃárraiċ
go ndeaċaiḋ sé ar an gCloiċ
Ḃuc. Ḋ'ḟan sé sa mbraċa
agus ní ḋeaċaiḋ sé amaċ
ċor ar biṫ in imiṫeaċt an lae
é féin ná an ċú, aċ ḃí na
mná taoḃ amuiċ mar ḃíodar
an lá roimhe sin. Ṫáinig an
gearrḟiaḋ an t-am céadna a
ṫáinig sé an lá roimhe sin.
Ġlaoḋadar ar an ḃfear 7 ṫáinig
sé amaċ é féin 7 an ċú
ar an toirt is a ḃfaca an ċú

an ghárrfhadh thug sí trí eitreach
(trí léim) ina diaidh. Ar go
bráthach leis an ngarrfhadh agus
d'imthigh an chú ina diaidh. An
cor féin níor bhain sí as nó gur
imthigh siad ar amharc an fhir.
Shuidh an fear síos ar thulán.
"Deamhan chú a feicfeas mé
go bráthach", ar sé. "Deamhan
teach ná áras a fhágfas an
blácach agam mar ghíoll ar an
gcú."
Nuair a bhí an ghrian a dul
i dtalamh sin 7 an uair
a tháinig an chú agus sé
horlaigh dá teangaidh taobh
amuigh dá béal.
"Ó thalta (thápla) greim aimsire
anois ort", adeir sé, "ghoidfá
mé abhaile slán sábháilte ...

nuair a ṫáinig sé ~~go~~ 43 tig an
Bláca,
“Ar ṁarḃuiġ sí an giorrḟiaḋ?”
adeir an Blácaċ
“Ní ḟeadfainn a ráḋ,” adeir sé
“aċ an t-aċar a bíoḋar i
m'aice an corr féin níor ḃain
sí as an ngiorrḟiaḋ.”
“Goḃfad mé féin a mbáraċ ann,”
adeir an Blácaċ go ḃfeicce mé
an ḋtiocfaiḋ sé.”
Ṫar éis a ḃricfásta lá ar n-a
ḃáraċ ṫug an Blácaċ an ċú
agus an gunna leis. Ṫuig níor
stop sé féin ná Éamonn
ó Ćuḋain go ndeaċadar ar
an gcloic ḃuic. Ċuadar
isteaċ sa mbráca ⁊ ḋfuagar
síoḋ ar na ṁná a ḃeiṫ ag
aireaċas go ḃfeicidís an

dtiocfaidh sé. An t-am céadna
an tríomhadh le taithnigh sé.
d'fhuagair na mná ar an
mbláthaí go raibh sé ~~fliuch~~ ar an
mbuailt. Sgaoil an bláthaí
faoi. An gréine féin níor
buail sé air. Spánadh son
chúi é. Ní leanfadh an chúi
chos ar bith é. Thosaigh an bláthaí
ag cur urchair eile isteach.
Shuigh an garsún ~~é~~ síos ar an talamh
~~agus thosaigh sé~~ agus thosaigh
sé ag bualadh a dhá chos tosaigh
faoi n-a chéile 7 ag baint torann
asta.

Chuaidh Éamon Ó Cadáin
i ngrinnceadar ag breathnú air
margíol ar an torann a bhí
sé a dhéanamh agus céard
a bheidh ann ach dhá chrú tosaigh

nóirmín

mar ḃeaḋ ar ċapall.

Sáṫ sé do'n Ḃlácaċ é.

"Níor ċuir don ṗroc aṁáin fáṫċíos orm-sa," adeir an Blácaċ. "Ní ~~[illegible]~~ nóirmín féidir géirfiaḋ ag cur fáṫċíos orm"

Caiṫ an Blácaċ arís an dara huríċar leis. An ġráinne féin níor ḃuail sé air. Ní ḋéanfaḋ an Blácaċ aċ siubal anonn go ndeaċa sé i ḃfoisgeaċt sé sroiċeaċ dó. Cuir sé ḋá láiṁ ar ḃaraillí an ġunna. Caiṫ sé an gunna leis an ngéirfiaḋ. Ċrom an géirfiaḋ a ċloigeann agus léig sé an gunna tairis amaċ. D'éirig sé de léim agus rinn sé clear an tsraḋaill mar an tér (sin aġaiḋ a ġabaint san am a raiḃ a

ċúl roimhe sin) beireann sí ar
an ngunna ina béal ⁊ gíoċann
sí leis é. [illegible] ní fada an
bláċaiḋ ar a ġunna ó'n lá sin go
dtí an lá atá inniu ann.
"Ar ċuala, dúra," adeir an bláċaiḋ
le hÉamon Ó Cadáin, "rud ar
biṫ dá'n tsórt sin a ḃeiṫ ag
imṫeaċt ortsa?" "Níor ċuala
mé aon rud mar sin," adeir
Éamon Ó Cadáin.
Ġabfá [illegible] abaile, adeir an
bláċaiḋ ⁊ níl aon ċú ar mo
ċliaṫ nać gcruinneoċ mé
i mbaċlaċ. Ṫíġaiḋ isteaċ go
Ros Muc, go Gleann Trasna, go
Doire Ḃriste, ⁊ go Leiṫir Móir
⁊ duine ar biṫ a ḃfuil cú aige
ins an áit sin abair léiġeaḃ
gur [illegible] Pádraic a bláca

leoṫab a ḃeiṫ ag a ceaṫar a
ċlog ar an gcloiċ ḃig i mbáraċ
dá mbaḋ é an t-ábairsoir é.
faoi n-a dó adaint banfirmid ceap-
da!"

Ṫáinig dá ċeann déag de
ċúrsí ar Conṡ fairrige, agus naoi
gcinn déag ó na Gaillnaċa.
Níor raib aon ṁaiṫ ag an
sean-ḃlácaċ go dtéiḋeaḋ sé
féin isteaċ leaṫab. Ḃí
an méad sin fear 7 comfaint
in aon líne sínte gualainn ar
gualainn le ċéile 7 a ċú
féin ag ċuile ḟear. Ins an am
céadna arsṫ ṫáinig an gairdiúḋ
agus a ċarbóigín ceann earna
(glar caoraċ) air. Ḋíḃirig le
na cúrsí ina ḋiaiḋ. An cor
féin níor baineadar as nó gur

Imigh ~~[illegible]~~ sé ar a n-amharc
"Nach olc a chríochnaidh," adeir an
blácach nár chomhnaigh ar an gcé
óg dubh atá ag Micil Mag Ceorna
i gCloichear an Locha. Deir siad
liom nach bhfuil imithe ag grafadh
ar bith maith. 'Sé an áit a
bhfuair sé F.I. ó Phrionnsaí
thír Bhóghair. Tiocfaimid amáirí
arís," adeir sé, "bímid leis."
Chuaidh féin ar Mhicil Mag Ceorna
agus thug sé leis a chú lá ar
na bhárach. An t-am céadna
lá ar n-a bhárach tháinig sé arís
Shuidh sé síos ~~ar an~~ ar a n-aghaidh
"Anois," adeir Micil Mag Ceorna
"Ná leigeadh aon fhear amháin agaibh
a mhada amach ina dhiaidh go bhfeice
muid céard a dhéanfas sí leo."
Ar an toirt is a bhfacan an

ċú duḃ ⁊ d'imṫiġ léiṫe ina
ḋiaiḋ. Níor léig sí cúig slat
é nuair a ḃain sí cor as, agus
is an ċaoi ar ṫuit an ġearrḟiaḋ
ins an aer, mar ḃeaḋ ḋeiċ slata.
Níor rinne Cearra aċ a ṁéar
a ċur ina ḃéal ⁊ fead a léigin
agus ḃí an ċú ċó humal
ċó huasal ⁊ ġar ċas sí
leis an ḃfead.

"Céin ṫiġdar, a sġaḃaitéir",
adeir an ḃlácaċ, naċ dtuig tú
cead a ġuin dóiḃ ċú?"

Dúin féin is fearr 'ḟios," adeir
Cearra.

Ġlaoiḋ sé ar a ċú ⁊ ċas sé
aḃaile

D'imṫiġ na mná ⁊ ṫréigeadar
an ḃuaile ⁊ ṫugadar a gcuid
ba ar ais leiṫeaḃ.

Is an am sin bíodh gadaidhe
capall ag imtheacht. Fuair cheann
sé mí ina dhiaidh gorthadh
láimhe glas ó Mícheál Mhag Cearra.
Níl aon amhras ó d'fhága sí an teach
go dtáinig sí ar bóthar an ríogh
nach bhfuair sé a lorg, ach roinnt
sé amach gur soir a chuaidh sí.
D'imthigh leis go ndeachaidh sé
go Spidéal 7 fuair sé
tuairisg ag an Spidéal go
ndeachaidh sí tríd an mbaile
tuairim a dó dhéag indé
roimhe sin. D'imthigh leis ~~...~~
indiaidh a chinn roimhe gan
fhuagradh ina sgiorta go dtáinig
sé go Gaillimh. Fuair sé
tuairisg ó fhear posta gur
chas sí dó féin i nDéanaimh
amach ar Órán agus fear óg

ar marcaiḋeaċt uirṫi maidin
bliain ’s fiċe nó dá bliain ’s fiċe!
Ḃí sé ag imṫeaċt leis nó gur
ruġ an oiḋċe air gan luaiṫ
greim nó deoċ ina ḃealaċ. Ṫáiniġ
sé isteaċ i dteaċ feilméara
agus ḋiarr sé lóistín go maidin.
Ċaiṫfiḋ tú sin a ḟáġáil, adeir
an feilméara, 7 fáilte.
Réiḋiġeaḋ biaḋ dó. Nuair a ḃí
sé súġaċ sásta ċuaiḋ sé féin
agus an feilméara ina seanċus.
"Ḃfuil aon doċar dom fiafraiḋ
cén taoḃ a dtáiniġ tú as?"
"Maise, go deimin, níl!" adeir
Mac Uí Ċearra. Sé an áit a
rugaḋ is tógaḋ mé ceiṫre míle
taoḃ ṫiar de'n Spidéal 7 ċóṁ
míle suas ins an [illegible]
ins an áit ar a dtugtar

cloċar a' loċa air."
"Céard a ṫug an bealaċ seo ṫú?" adeir a feilméara.
"Láirín glas a goideaḋ uaim
ḋar nió ḃreaċar," adeir an feilméara,
go ndeaċa sí ṫar mo ḋoras aréir.
Réiṫiġeaḋ leaba ḋó agus ċuaiḋ
sé 'un suaimnis 7 bí an
feilméara ina ṡuiḋe le fáinne an
lae 7 béaḋ réiḋtiġṫe aige ḋó.
"Tá faitċíos orm," adeir sé, "go
ngoḃfaiḋ ṫú trioblóid air
do láirín ḋ'fagáil."
D'innis sé ḋó nuair a ḃí a
ḃricfasta caiṫte aige, é
ag fagáil uaigniġ i gcomnaiḋe
nó go ndeaċaiḋ sé go hIoruis
Nuair a ċuaiḋ sé ceaṫramha
míle taoḃ amuiġ ḋ'Ioruis bí
boṫáinín beag cois a' ḃóṫarann

"Gabhfad mé isteach annsin," adeir sé
"go bhfeicidh mé an ngabhfadh mé
tríd an uisce ann". Nuair a
chuaidh sé isteach bhí seanbhean
istigh i gclúid ann 7 cailín óg
ag fuidineachán ar an urlár.
Chuir sé "bail ó Dhia" orthab
"Muise, céad míle fáilte romhat,
a Mhícheál Mhag Cearna as
Clochar an Locha," adeir an tseanbhean.
"Muise go mairidh tú," adeir
Mícheál, "mara ag magadh atá tú"
"Muise, ní ag magadh atá mé,"
adeir sí, "ach tabhair dom do dhá
láimh. A gcuimhnigheann tú ar
an lá a dtáinig tú ar an
gcloich bhuic iodhaidh an ghairbhraidh
le do chú dubh.
"Mhuineam go raibh a leitheid sa
lá ann," adeir Mícheál.

"An bhfaca tú an gearrfhiadh an lá sin?" adeir sí.
"M'anam, do bhfaca," adeir Mícheál.
"Leig tú fead," adeir sí, "ar do chú. Bhí fios agat nach gearrfhiadh ceart a bhí ann."
"Bhí 'fios," adeir Mícheál.
"Marbhaigh fíon-bhlácach na tulaighe thú."
"Cén beann a bhí agam air," adeir Mícheál.
"Thug tú le tarbhánadh," adeir sí.
"Caith uait an tuirne sin," adeir sí leis an inghin "7 fáig dhuinn péis do Mhícheál diag leappa.
Mise a bhí annsin an lá sin," adeir sí. "Nuair a thagann bliain gann orm-sa déanaim gearrfhiadh díom féin 7 téidhim faoi thír go mo chuid féin

agus tá fios agam anois céard
a ṫóg as baile ṫusa. Láirín
a ḋimiġ uait."
"M'anam, gurb eaḋ", arsa Micil.
"Suiḋ síos annsin anois," adeir sí.
"Ní béiḋ do béile ite a'd
nuair a béas mise ar ais leis
an Láirín úḋ."
Ṫug sí trí léim as an urlár
amaċ tríd an doras ina
gcoimhgrá. Ní raiḃ leaṫ an béile
ite ag Micil nuair a bí sí ar
ais agus an Láirín aice.
Ċuaiḋ sí síos sa seomra
agus sí amaċ dealaḋ beag aice
"Seo anois," adeir sí, "socruiġ sin
ar do láirín. Coinneoċaimid é
go maidin (ím) go ceann trí seaċtainí
aċ tá fios agam go bfuil innti
do ṫuras ag baile. Seo anois

cuig gríḃ buiḋe le haġaiḋ an ṫealaiġ.
ar ċraiceann do ċluas anuas ná
buail buille nó bórtog ar do
ṫaoiḃ, aċ mar imṫeoċaiḋ sí ó
mo ḋoras-sa ⁊ béiḋ tú ag
ḋul siar trí ḃaile an Spidéil
nuair a ḃéas an ġealaċ ag ḋul
i ḋṫalaiṁ"

Cuaiḋ sí amaċ ⁊ ṫarraing
sí trí ḋlaoi as muing an
ċapaill. D'imṫiġ leis an gcapall
ón ḋoras ina ċaor ṫeine
agus an t-am céadna adubairt
sí bí Micil Mag Cearra
ag ḋul tríd an Spidéal.

10/10/1929

Súraċ móna

Smeaċóid spark ~~[illegible]~~ mór ar fimbir
Aiṫne spark beag

Luisreaċ is ionann lasraċ amaċ
= Lasair

Corcair ġráinn
bun gráinn (an grann beag ín)

Na gráinnte súġaiġṫe sa móin
bíonn siad beaġ ín solṡuaiṫ

Dá ḃárr   dá ḟód ar doimne
Síos fúinn baintear an ṁóin, ní
ar uċt a baintear móin againn-ne

Má bíonn tein-ṁaiṫ i dteaċ
beiḋ an ċuid eile siubálteaċ, má
bíonn an doṙċadas sa teaċ beiḋ
an ġruaim ann.

Sgáinte   sgoilteaḋ
forcaḋ   pull beaga do ṫeaċt innte

Maide Suraiste

Tabair triomaċt don ġruaiċ
nó tabair fliuċán di, agus ó
sin ó ṫógann tú ar an móin
í. Má ḟágann tú amuiċ í
tar éis í ṫógáil, fág amuiċ í
nó má ċuireann tú isteaċ í
tar éis í ḟágáil faoin aer
bliain nó ḋó sgáinfiḋ sí
forcfaiḋ sí 7 lobfaiḋ sí.
Má cuireann tú isteaċ í agus
í a ṫriomú go díreaċ tar éis
a tógála 7 ball troscáin a
ḋéanaṁ di féadfá tú a ráḋ
go mbéiḋ ball troscáin agat
le do ḃeo 7 le beo cuid ṁaiṫ
dá dtiocfaiḋ i do ḋiaiḋ freisin
Sí a bí á dul i gcoḃaltaċa
Corranna a'inn-ne fadó—agus
ins an leaṫ-ċlaiḋe. An leabaiḋ

a dtugtaoi leabaḋ fearta uirthi
féidir a beaḋ inte leabaḋ ġiúsaiġe
ní raiḃ gnáṫaṁail a bí ann
mara mbeaḋ leabaḋ ġiúsaiġe ann,
cóṁra ġiúsaiġe ⁊ drisiúr ġiúsaiġe
agus prais ġiúsaiġe, cuinneog
ġiúsaiġe, canna ġiúsaiġe agus
tobán ġiúsaiġe leis an uaċtar
a ċur ar ṡuiḋeaċán ann. Ní
ḟaġann ġiúsaċ blas aḋmuid
ar an mbainne ná ar an im.
Is ionann an sgéal ~~agus~~ ag an
nġiúsaċ duḃ (an dair)
Tá trí cineál ġiúsaiġe ann
an ġiúsaċ duḃ, an ġiúsaċ bán
agus an ġiúsaċ dearg.
An ġiúsaċ dearg sin í an
doiṁne. Tá sí bog ⁊ tá sí
réiḋ — ní bíonn ailt inte.

Crann mór giúsaiġe

Tógaḋ giúsaċ bán ar portaċ
i gCloiċir a loċa. Dá ḃárr
móna a bí ar a ċionn. Baineaḋ
deiċ gcúpla pacaí ar ceiṫre
troiġṫe déag go leiṫ an ceann
Baineaḋ dá ḟuirinn taoḃán
ar. Baḋ ṡin dá sior is oċt
dtaoḃáin. Baineaḋ ar an maide
droma, an ṗéire ailcár agus
a gcuid giarsaiġe (joist)
Dá ḋoras ṡráide 7 dá ḋoras
ṡeomra, ~~ugr~~ uirsinneaċa
fordoras 7 tairsceaċa, frámaí
fuinneogaí — ceiṫre cinn,
drisiúr, cóiṁra, agus preas.
D'ḟan ar cionn fiċe troiġ
de ḃárr a ṁaide ina ḋiaiḋ
ina ḋiaiḋ sin. Rinne péire
matal ar an barr sin.
Baḋ ṡin maide giúsaiġe a

raiḃ bríġ ann.

Foclóir

Fuinneaṫáin gan fágaḋ ina ċanúint

foclóir

ric   an oíḋċe iom-ṡuḃ le ric
gealaċan an lae

bun loiċruiġṫe le féar tirim – leaṫ an tiġe
(long)

ċífiḋ Dia naċ bfuil
(tá fios naċ bfuil)

sgiúdairín cloċ ġearrṫa an bóṫair
naċ sin iad na diabail, ċuireadar
sgiúdairín cloċa ġearrṫa an bóṫair

cloċ neart
baḋ é a ċloċ neart é
(its utmost)
bainne sláinte
diabail bainne sláinte a ċuaiḋ
ina béal ó ṡoin
(an ṡláinte a bí caillte)

foclóir

Croitinnig sé é féin   He shrugged shoulders

mí-chéadfach   breathnú mí-chéadfach peevish
gnoí ~~[illegible]~~ mearthal   breathnú gnoí ~~[illegible]~~ i gcarthal agus orm

Is cuin liom do chuid a bhodaigh ach ní hain liom
mé féin

fuar-chúis — le fuarchúis ar an duine
gan aon iugas agus air
ghlac sí fuarchúis ar an bhfear
ba léag le rés é féin ⁊
bhfaca mé an ghnúis a thaghaig
ina éadan le fuarchúis
ar an duine a/c

gráinc — cor sa tsrón
[gráinnc disdainful look)
gráinnc ina éadan
le bagraí ionann é ⁊ sceall

gnúis na caile aile
gnúis a bodaigh agus.

foclóir

col   glac sé col leis (bead) nó duine salach
        níor thaitnigh an rud leis

ag rith síos   sniffing

fad   glac mé fad leis an sgian
        agus chuir mé ainm eile ar an
        bpáirce.

Sáraig   sé na ceithre sgór
         glan sé na ceithre sgór

súile   fríochanta ~~[illegible]~~ daor beo bíogmhar san
        a bhí fiadhain, nó marbhánta

áiféiseach   duine áiféiseach   boastful

siriócaí   tá a chuid siriócaí ó ar aghaidh
             bhuaire an tsaoghail curtha ó ar aghaidh

tam leisgiúil ar beagán oibre

Carraig an Ṁadail

Sí an carraig is fuide as ṡúl amaċ i bfairrge í ar ċóstaí na hÉireann. Sé an áit is mó le feamainn in Éirinn indiu í ná maoin ċéard ach trá ṁór ar uair rabarta tá sí trí ceaṫrúintí míle ó ḟéar glas go ceann slaṫ. Níl soiṫeaċ ná bád iarainn dá bfuair sí greim air nár ċoinnig sí. Nár ḃris sí agus mór ḃáiṫ sí aon ḃád ar a cuid bailteaċa féin iarainn (nár diablaidh an rud é sin)

Dá dtagadh lá ceo ar an bfairrge ort an muintir a bí 'na headlar nuair a ċuireas sí, fuaim uaiṫe d'aiṫneoċaidís an ḟuaim sin agus bí siad i ndon déanaimh uiṁe. Sin é an fáṫ go raiḃ sí le moladh

agá n-a cuid comharsanna. Trí sgór
agus ceithre bliana go hoídhche Nodlag
seo ag imtheacht (1929) bhuail soitheach
Cruithneacht isteach ar an taobh ó
dheas de Mhaoirseachá. Chonnaig sí
annsin í go dtug muinntir na
tíre 3000 tonna cruithneachta
aiste. Sé ins an lá sin bhuail
soitheach ar an nGráig isteach a bhí
lóchtuighthe le guail. Chonnaig sí
annsin í. Sin é an fáth go bhfuil
na daoine anois a dhul gá moladh
nuair nár cuir sí con ḟoc
ar do mhuinntir a haise féin
ariamh

Sé an chéad toraighe le na
moladh

A Carraig a ṁacaill mo ṁíle slán
leat
ba rí-ḋeas an áit ṫú seal dem
ṡaoġal
bí lá-taí óir le do ċuid claḋaiġe
bána
A ċuirfeaḋ torraḋ a fás tríd
an talaim aníos
Cá mbeinn-se óg mar bí mé le
[illegible]
Beaḋ bád agam agus criú ar
maoin
Ṫiuḃrainn cuairt gaċ Doṁnaiġ
ar do ċuid claḋaiġe áluinn
Is an tír ar tógaḋ mé
nuair bí mé lag gan ḃríġ.
Nuair a ċloisim-se daoine a
moladh a dtíre
Tagann duiḃċeas ar mo ċroiḋe
im lár

Nach bhfaca faoileán ariamh i mbarr
 [illegible]
Ná saigh i líon ar ċolbha na tráġa

A Ċarraig a ṁacail is tú nach
 raibh pusaċ gruama
Ṫabharfá ómós do long is do bhád
 dá bhfaiġteá sgaṫaimh beag i do
 Coṁarsanaċt iad
Ḋéanfá smúdar díbh agus
 brioscar clár
Níor ġéill tú ariamh d'aon
 ċaiptín dá mbéarfadh a gcumaċta
Ná d'aon ṫroiċṫaí ġrota dá
 raibh le fáġail
Dá ṁéad a ngairge is luaiḋe
 is púdar
Ċaiṫidís uilí dar 7 gan
 fios cén fáth

Tá fios ag daoine nach bréag ×
atá mé a ḋéanaim
Gur ġoid tú na gréisiġ agus
mairteaċá
Coimniġ tú a gcuid soiṫiġ
uaim gan bliaḋ gan buidéal
Ag gcuid cáblaí síoda agus a gcuid
compás breaġ

Bí triúr dreoilín agus do ṫóga
na ngadhra
An molt an [illegible] agus an
margáin
Is ádh a bí an dá ċomharsa a
b'fearr
a bí ar cladaiġe tíre carraig an
róid agus an branra cam

Nuair a ċuirfeá uaill ar maidin
agus ċloisfí tú fiche míle

Agus ċuirfeá an ṁianaṁ údan go
huaċtar láir
Tá mé annsin ó ṡin an díle níos
ímṫ mé iġdar caoine daoin ḃean
gan áit
Ḃfuiġirse trabaċ aṫáġail ort
agus tomraċt annlasan
le haġaiḋ daoine a ḃeaḋ ina
ċall
Ḃí an ḟoḋċa casta agam agus
an ḃáirneaċ sreangúil
An sagcon sgéiniúil agus an
t-iargán crón
Ḃí an ġliomaċ ugal agam agus
an ruacan gléigeal
An sgadán garnim agus an
plaicín mín
Ḃí ḃeart an naoṁin i gcollbin
ġráġa ann
Agus an portog ḃeannaiġṫe ar ċáim

an Loit Cuirinceata
an t-ancoire
~~[illegible]~~
Tiġearnaḋ Cuirinceata go Gaillimh

an long ġréagaċ
muinntir Conamara a ḃain éadaiġ
ḋe na Ġréagaiġ
an Corcaiġeaċ a labair Gaeḋilg

an ḟeamainn ar ċarraig a ṁatail

Peadar ac Teampaig

adamud i ḋúp – long Norwegian

Leaḋ ṡin ē an āit a mbíḋinn tráiġ
air
Agus nár ḟága mé bás go
ḋtéiġiḋ mé tríḋ

An cat a ḃí ag Antoine Ó Fínn.

83. Páidín Ṡaḋḃ Rua ar Camus

B'oíḋċe Saṫairn a ḃí innte ar an oíḋċe ḃáistiġe ba ḋeannaiċtaiġe a ḟéid ar oṫar. Ḃí Páidín Ṡaḋḃ Rua ag tíġeaċt ó Ġaillim agus rug an oíḋċe ar an mbóṫar air. Connaic sé solus uaiḋ agus rinne sé ar an solus. Ṫáinig sé 7 leag sé lámh ar an doras beag agus ḋiarr sé lóisdín go maidin. Dubairt fear an tíġe leis go mba cruaiḋe an croiḋe ná na cloċa glasa a ḃeaḋ ag an té a ċoinneoċaḋ fear siubail amaċ anoċt. Níor ṫuig m'aṫair céad ariaṁ oíḋċe sgairbe ná feoṫaine an doras a ḋúnaḋ ná na céadta leis ar fud na tíre ar faitċíos go mbeaḋ aon fear ar bóṫar a ṫeastóċaḋ fóṫscon na hoíḋċe uaiḋ agus go mbeaḋ

~~ó~~ bhíodh an doras osclaighthe ~~dheichfidís~~ an solus 7 ~~dheichfidís~~ ~~d~~feallfaidís air.

Ach i dtaobh Páidín nuair a tháinig sé isteach ar an teine ínig sé aghaidh. Ins an am sin ní raibh aon chainnt ar arán ná ar mhilseán ach fataí im agus bainne an fad agus bhí na fataí ag bruith bhain Páidín de a bhróga agus a stocaí agus ní raibh ramhad ar bith dá chuid stocaí a mar sgubirí anuas ar lann iad d'imigh bean an tighe 7 nigh sí iad agus chuir sí ar triomú iad agus ~~tug~~ sí péire stocaí tirim dó le cur air. Badh sin é gnás na tíre san am. Bhí brístí ceann earna (bréidín glas) ~~air~~ agus cóta ceann earna agus ní feicfidís aon

daor is teaċ nó go léigfeaḋ clár doraise
isteaċ é. Nuair a ḃí a ṡuipéar
caiṫte aige ḃuail sé amaċ. Nuair
a b'ḟada le fear an tiġe a ḃí sé
amuiġ ċuaiḋ sé amaċ ar a lorg.
Ní mórán aċair gur ṡiuḃail Páidín
isteaċ agus buidéal fuisge aige
ṡín sé ag fear an tiġe é. D'ól
sé gloine as agus ṫug sé gloine
eile do Ṗáidín

Ól ceann eile adeir Páidín

Ní ólfad adeir sé ar bainis
ná ar tórraṁ ar aonaċ ná
ar margaḋ níor ól mise ariaṁ
ṫar gloine agus ní ólfad go
d'éiriġiḋ mé i dtalaṁ, mar
is mé an fear céadna a fuair
tiġdar leis an ngráinne a ḃí
agam air. Ní raiḃ mé aċ aon
ḃliain déag d'aois nuair a

ṁarḃuiġ a ċapall féin m'aṫair agus
é oíḋċe ag tigeaċt ó ḃainis ar
ḃarna. Ċaiṫfeaḋ sé go raiḃ sé
ólṫaċ in áit gur leag sí é
ṫarraing sí dá míle go ḃí ina
ṡtaiḋ é. Ḃí a ċuid fola ar an
mbóṫar ins an áit ar leagaḋ é
go dtí an áit ar fríṫeaḋ é.
agus ba sagart a ḃí ag ġul
ag cur ola ar maidin a fuair
é agus baḋ é an t-ainm a ḃí
ar an sagart an t-aṫair Seán
Ó Gráda.

Ní ċóiṁnim ar t-aṫair Páidín
an ġráin féin a ḃíoḋ ar an
ól áḋ. Ins an am, aṫair
Páidín a mbeaḋ cupla gloine
ólṫa a'm-sa ċuirfinn an ċluain
ḃuirríneaċ ar na mbaċain le
caraint agus ag innseaċt sgéalta

Nuair a bí a ndóṫain cainnte ḋéanta acab* ċuadar ċun suaimnis agus nuair a d'éiriġeadar i mbreacfearta ar maidin lá ar n-a báraċ rinne Páidín an ḃealaċ abaile. An t-am sin ní raib aon aon aonaċ ón gCloċán go Spidéal. Nuair ar bí a ḃeaḋ aon ġnaiṫe ag Páidín ar aonaċ an Spidéil ins an teaċ s-o a ċuireaḋ Páidín faoi bí cainnteoir maiṫ san áit agus sé an t-ainm a bí ar Máirtín Breaṫnaċ. An ċéad oíḋċe eile a ṫáinig Páidín cuireaḋ fios ar an mBreaṫnaċ. Nuair a ṫáinig sé isteaċ ḋ'fáiltiġ sé roimh an Strainséara

Ab' ~~[illegible]~~ síoḋ é an fear a ċuirfeaḋ cluain ṁuinnteaċ ar na meaċain le cainnt

Is mé athair é

Ċaiṫfeaḋ sé athair Máirtín go
ḃfuair mí coláiste

Ní ḃfuaras athair é

Ní ċuala mé aoinduine indon
é sin aḋlacain athair Máirtín
ó ḋímúiġ na sgoláirí boċta
is fearr ċuig athair Máirtín
an oiḋċe a ṫosaiġe go gcloisimid
ṁn

Ṫosaiġ sé ar argaintaiċ Oisín
⁊ Ṗádraic

go maiṫ athair Máirtín nuair
a bí sé críoċnuiġṫe

Ṫosaiġ Máirtín é féin agus
an rud ar ṫosaiġ sé air
"An Sotaċ ⁊ a ṁáṫair", 'ór
ndóiġ tá a fios againn," athair
Máirtín go ḃfuil sé sin ad
ḟéin

Tá, adeir sé, aċ ní mar sin é
Ḃ seaḋ, adeir Máirtín, Cuireadar
indiaiḋ scoirme
Sear amaċ san doras inaindiġ
liom adeir Máirtín, ní féidir
liom-sa ugrán a ḋéanamh anoċt
tá sláin ar na sráida, ar ċuala
aréir cainnt ar fiaġad Ní
ċuḃġair?
Ċualas, adeir sé
Bfuil aon blas d'á n-ḃraimse
agat adeir Máirtín
Níl adeir sé aċ ċuala mé
cainnt uirṫe
Anois adeir Máirtín innseoċaiḋ
mise an méad so ḋuit: níl
aon ḟear d'á ġrinne indon aon
ntéaḃair a ḃeinnt aige aċ mé
an lá le tuille 7 tráġa agus
ins an oiḋċe an sgeoltúis agus

an camċéaċta
Aċ d'iúltaiġ Páidín. Mairtín
an ċéad oíċe eile a ṫáinig
sé dubairt sé gan aon sgéal
a ċur ag iarraiḋ Máirtín
Is ag Páidín a ċuala mé
"Loinnir Mic Leabair" agus "an
Ċailleaċ Béarra Ċloinn Mic Cearra"

Bí dreisiúir mo ṁáṫar sa teaċ
againn. Níor ṗós sí ariaṁ. Bí
bulóigín aráin ṫíos aice a díol féin
agus ní raiḃ ann aċ í féin.
Maise bail ó Dia ort, adeir Páidín
Is deas í do bulóigín aráin
Sé a loċt a laġad adeir sí
Ná bí doiċeall adeir Páidín
Ní de muinntir ḋoiċeall mé
adeir sí.
Cé ġar ḋíob sin? adeir Páidín

Ní gan díoġa [síos] mé uċ gan
ṫóġa
Cén tír a ḋtáinig tú as
le do ṫoil adeir Páidín
As an bFrainnc a ṫáinig mé
ṫrasb
Ceard a ċas annseo ṫú?
adeir Páidín
Meall ceo ⁊ gan na réalta
a ḃeiṫ suas
Ná raiḃ raḋ ort féin ná
orṫa féin; ag imṫeaċt leat
Níor stop Páidín nó go
ndeaċaiḋ sé síos san ngarrdha
san áit a raiḃ m'aṫair ag
baint fataí. Ḃí sé [illegible]
in áindiġ leob urṫ ṫráṫnóna
Cá bhfuil an bulóg? adeir Páidín
'Sé do cuid é gan ġé do ṁáṫair
a ċuimilt dí adeir sí

Fuair Páidín a ḋóṫain san Ċeann
naiṫe. Níor ḃac sé léiṫe arís
uaiḋ sin gur imṫiġ sé as
an teaċ. (Nuair ṫáinig sé
an lá sin ní raiḃ aiṫne aige
ar ḋearḃráṫair mo ṁáṫar. Níor
ṡíl sé gur ḃain sí leis an teaċ]

Sg.

Fear na curraiġe a ċuaiḋ go Tamain

Bí fear tear i mbaile an tíġe móir fuair sé curraċ nua déanta agus go dtiġinn ní fear curraiġe a bí ann mar ní raib sé leaṫ na láidir agus níorb fearr a báid. Ní raib don sar na ina ċorp naċ raib orblaċ ann ~~aiġa~~ uirce. Bí sé iombártalaċ nuair a fuair sé an ċurraċ agus go ndeaċaiḋ sé i gcomórtas le togá na bfear farraige agus ag Dia atá fios má ċuaiḋ leis. D'éiriġ sé an ṁaidin seo agus ṡeas sé ar aill a bí ag tóin a ṫiġe. Ċonnaic sé coraoileaċt aoibinn álainn ar an lá. Dubairt sé leis féin go ngabfaḋ sé ag iasgaċ. Nuair a ḋiṫ sé a bricfeasta d'imtiġ leis. Ġlaoiḋ sé ar an mac leis an gcurraċ a ċur síos insidiġ

leis. Nuair a ḃí an ċurraċ síos ċuaiḋ sé agus ṫóg sé baoiḋte. Nuair a ḃí sé réiḋiġṫe le ṡúil ag an gcurraċ ċonnaic sé an rón ċuige anoir trí ċaisle, agus sé an t-ainm a ḃí ar an gcaisle Loċán na Leaṫóg. Níl dois coṫuiġṫe críoċnuiġṫe ar ḃiṫ amuiċ ag an rón aċ leaṫógaí, agus ḃíoḋ leaṫógaí ins an loċán seo, ḃí láiḋe ar a ġualainn aige ṫar éis a ḃeiṫ ag baint na mbaoiḋte aige. Leim sé an rón leis an láiḋe aċ ḋáiriġ leis an rón go raiḃ an oiread neirt aige agus ṁiġ ar an doiṁan é. D'imṫiġ leis agus ċuaiḋ sé sa gcurraċ agus ċuaiḋ sé amaċ go dtí áit a ndiġeann barr na coraḋ air. Ḃí sé agimiṫeaċt

Séard trósg
= Sé an trósg

anonn is anall ag cuarṫú bráiġde
dá n-éiriġeaḋ leat béiṫ idir an
ṡcuiróg agus an léarán d'earfá leat
féin go raiḃ bráiġde lorgaiḋ agat.
Sgaoil sé amaċ a ċloċ ṫéide (uncair)
nuair a ṡásuiġ sé a inntinn.
Fuair sé a ċuid druiġfe (doruġa)
faoi réir agus ṫosuiġ sé ag lorgaiḋ.
Ḃí sé ag marḃú corr-ballaiġ corr-
ronnaiġ agus corr-mangaiġ le n-a
doruġa marḃ (an ceann atá leigṫe
i ndóiġ na curraiġe). Nuair a
d'árduiġ an taoille ḃuail an
t-iasg é i gceann fúiċab. Séard
trósg duine a ḃí ann duine
leisgeaṁail agus duine mór-ċodlatac.
Duḃairt sé leis féin go dtáinig
ceo codlaiḋ air. Luiġ sé amuiċ
i dtosaċ na curraiġe. Ré ḃrí
céard d'éiriġ don téad guarraiḋ

í agus bí daoine a dfanaṁ amaċ
gurb é an rón a ġearr í nuair
a fuair sé ina ċodlaḋ é. Bí
fuaraḋ beag ḋe ġaoiṫ aniar
siṫeaċ ann, agus, barr ar an
ōta an lá céadna, ní raiḃ curraċ
na báḋ ar an ḃfairrge. Bí an
ċurraċ ag imṫeaċt lóiṫe agus
sé an tír ar ḃuail sí talaiṁ
i dzaimirn. Bí beirt ḃan ag
cruinneáil feamainne ins an
gcladaiġ agus ḃreaṫnuiġeadar isteaċ
sa gcurraċ. Connaiceadar fear
ní raiḃ fios aca beo nó marḃ
é. Sgannruiġeadar. Ċuadar a ḃaile
d'innsiġeadar a sgéal. Ṫáinig
Taḋg Ó Clúnain anuas agus Míċeál
Ó Faṫa agus Dómhnall Ó Beirn.
Ċuaiḋ Taḋg Ó Clúnain anonn
agus ċraiṫ sé é nuair a

a ḋúisiġ sé agus ḃreaṫnuiġ sé
faoi is ṫairis agus ċonnaic sé
na daoine nać ḃfaca sé ariaṁ
ceana ḃí sín an ṁargad idir
a ḋá ṡúil. Ḟiafruiġ sé díob
go hunfásaċ cén áit a raiḃ
sé. Duḃradar leis go raiḃ sé
i dGuiṁain. Ċuaiḋ sé amaċ ar
an gcurraċ, ḃreaṫnuiġ sé ar
an ṫéad. "Tá sin déanta," adeir
sé. Ḟiafruiġ na fir ḋó céard
a ṫárla ḋó. D'innis sé ḋóiḃ.
Ċuireadar suas an ċurraċ agus
ṫugadar ag an teaċ é. Fuair sé
díol an rí do ḋinnear. Nuair a
ḃí an dinnear caiṫte aige
ḋ'fiafruiġeadar ḋó cérb as é.
D'innis sé ḋóiḃ. D'imiġ
Domnall Ó Beirn. Ṫug sé capall
srian 7 diallaid leis. Ċuir sé

sgéal i mbarr bata go baile an
tighe mhóir. Dubhairt sé leob go
raibh Micil Ó Céide slán sábháilte
agus go mbeadh sé sa mbaile san
oidhche lárnabhárach. Nuair a bhí roisín
caithte acab cruinnigh an t-aos óg
isteach mar is gnáth é atá i
gach uile tír nuair a thiocfaidh
strainséara ar an mbaile.
Thosaigh ceol agus damhsa. Bhí an
cailín óg ins an teach agus
d'iarr sé Micil Ó Céide ag damhsa
"níl mé indon" adeir sé
"tuige?" adeir sí
"tá mo dhá chois comh bacach
is go bhfuil siad sa mbealach orm
tá ceann aca ag dul soir agus
an ceann eile ag dul siar".
Marsin féin d'éirigh sé agus
an chéad máirseál a rinne sé

taḋlacadar

cuirfeaḋ ar ṁullaċ a ċinn é
"ġabfaiḋ sib mo leiṫsġéal," adeir
sé, "feiceann sib féin an ċuid
eile."

Ar maidin lárnabárach nuair a
fuair sé an lá gléasta a
bricfeasta dó, agus an tóġa.
Cuirfeaḋ cupáin mór ċum fairrge
leis le arán te ⁊ bainne,
agus ḋá ḋéanfa na fírinne
ní raib aon ġnaṫaiġ de ḃiaġán
aige. Níor ṫaiṫeaċ sprain é gan
a ġoile a ḃeiṫ ar ċúl a ġlaice
aige. Ḋruiḋiġ muinnir an ḃaile
trí ċéile ḋíolacadar ċum bealaiġ
é. Ċraiṫ sé láim leob agus ḃfiú
ḋó. Ruġ sé ar a ḋá maide rámha
ḃí sé ag baint buille as. Ċonnaic
sé báḋ ag ruiṫe amaċ ar ḋroiċead
an Ċláirín. Ċuir sé a haṫa

i mbárr an ṁaide ráma. Nuair a
ċonnaic na bádóirí é rinne siad
air agus cé ḃeaḋ ann aċ
Máirtín Beartla Mac Confaola as
Leitir Mealláin. Ḋ'ḟiafruiġeadar dó
cá raiḃ sé ag dul, duḃairt sé
gur go Carraig an Ṁatail é.
Ċaiṫeadar ceann téide ċuige agus
ṫarraingiġeadar ina ndiaiḋ é
go ndeaċaiḋ sé 'on Ṁatal.
Ċuaiḋ sé ar a ḋá ṁaide
ráma agus ḃí sé ag iompaiḋ
leis isteaċ. Nuair a ḃí sé ag dul
ṫar an gcarraig seo, ḃí bean ina
suiḋe ar an gcarraig mar a ḃeaḋ
sí ina suan codlata. Cóċal uaine
i láiṁ léiṫe agus raca óir ins an
láiṁ eile.

Go mbeannuiġṫear duit a ḃean
uasal," adeir sé, "cén uiġdar

tú a ḃeiṫ i n-uaigneas leat féin?"
Níor labair sí
"Ċóiḋir," adeir sé, "gur éalaíon
cleas atá agat agus naċ
dtuigeann tú mé?"
Sin é an uair a ċorruiġ sí.
"Anois," adeir sí, "caiṫfiḋ mé
tú a ḟreagairt. Tá tuigṡint
aige do do ġnaiṫe ... i
dtaṁain a ḃeaṫaiḋ aṁáin
tá mise," adeir sí, "ar na
sléiḃtí, ard le naoi gcéad
ṫrág an rsóp ⁊ an t-oċtṁaḋ
bleaṫn ṡlao mé an ġraoi ⁊
ḃáiġ mé na dáinte. Rinne
mé baintreabaċa de na céadta
agus ḋfág mé clann lag gan
bríġ. Sé m'aṫair ord caiṫte
na muinte báiḋte an aimsir
ġráinne a ḋíolaiġ Georġ

Chuir sé ar an gCarraig seo mé
ag tabhairt fáfad dom agus báis
mé ann le linn a saoghail."
"Cuirimse faoi gheasa thú," adeir
sé, "7 faoi cumairce Pádraic i
nGleann Domhnaill go rabh tárus
ceangluighthe d'inneóin céardchan
mar sí ball í a beannuigh
Brighid."
Dhéirigh sí ina seasamh agus
chaith sí an aill sin sgoilt
sí sgáin síos ó thaobh go
taobh.
Chuir sí síos uirthe agus agal
gránna chuaidh sí go láin
fan don chloich mhór agus
ar aill Paper Pádáin a shuidh sí
síos.
Chodail sí an oidhche sin
i gcnocán a dtalta agus

Tárnaṫárac, i nGúla buiḋe
ḋubair sí ~~[illegible]~~ na bric a léiġ,
gClodair a ṁadra ~~[illegible]~~ ac go
Lá an ḃráṫai ní feicfear í.

21/1/30

An Lón

Bhí sé an rud deireannaí a chuirtí é, i ndeireadh an earraigh. Bean (barrainneach) barrainneach ar thimeall léithe iargcúil a bhíodh aici chuirfeadh sí faoi ndeara dá coimhéadadh leithphíosa talaimh a fhágáil aici i na fheorainn dá thalamh ardghrom dubhrabháin.

Fataí i dtosach; (coirce) anuraidh, eorna anuraidh, seagal, agus an lón ar deireadh thiar.

Bhíodh an síol dá gcuid féin ag cuid de na daoine. Bhíodh sé crochta suas i mbarr an tighe, faoi chaolacha an tighe, i mbáil nach dtiocfadh luch go dtí é; cuid eile aca cheannuighidís é. An bhean a mbeadh (barrajan) bairghin uirthi 7 forfás bhíodh sé aici féin. An bhean nach mbeadh an bairghin uirthi nó an forfás chaithfeadh sí a dhul 7 a cheannach nó é

ḟágáil ar urláir. Is ag ceannaiġe a bíonn
an duine dona i gcomhnaiḋe, 's a
báir go tráiġ.
Sé an síol nó an síol is
gorma dá ghairdín le fleaiḃnaiġ
agus le sgáileaiċ nuair atá sí
gá craiḋaḋ tá sé imiġṫe ar
do lámh gan bhuidheacas. Iníg
a mbeaḋ an bóran uisi ċraiḋtaḋ
sí féin é. Nuair atá an
lion fásta faoi n-a bláṫ sé an
dath is daiṫe é ar ċeann
talman. Ṡílfeá gurb é dáṫ na
spéire atá air. Tá lionnaḋ uaine
ann, ach ar é bóri gorm. Imiġeann
an bláṫ ḋe ar nós gac aile síon.
Níor bainneaḋ amain é le corráin
ac a ṫarraingt as an talamh
agus é a leigint ar sraiḋ.
Nuair atá a ḋóċair ṡraiḋ

uisge a ceangal le ḋornáin nó
le na ṗúnntáin, stoca beag a déanaṁ
annsin ḋó a ṫabairt leat agus
é a báṫaḋ. Ċaiṫfeá breaṫnú
amuiċ dóiḃ ar a mbáṫaḋ é.
Caiṫfeaḋ sé beiṫ ina áit naċ
mbeaḋ aon ṫáiḃ. Ní raiḃ áit ar
biṫ a ḃí ċóiṁ feileaṁnaċ dó
ná seanṗortaí i mbeaḋ uisge
glan ann. Ḃí an oiread seo
laeṫeanta ceapṫa do báḋaḋ.
Tógfaiḋe ar an bpoll sin é.
Cuirfiḋe ar sraiṫ é. Nuair a
ḃeaḋ sé cúpla lá breaṫ ar ṡnaiṁeaḋ
diom~~puiġ~~óċaiḋe é. Ceanglóċaiḋe suas
é ina ṗunannaċa. Tiubarfaiḋe
abaile é. Cuirfiḋe i sgioból é nó
ar aileár. Nuair a ḃeaḋ an ċuid
is mó ḋen obair ḋéanta ag na
daoine ġaḃfaiḋís 7 ċruaḋóċaiḋís é

an fear a bíoḋ bráċtuiġṫe agus a
mbíoḋ fios a ġnaiṫe aige — 'sé an
té a ġcruaḋóċaḋ sé é cois an
ċlaiḋe. An t-amadán, 'sé an té
a gcruaḋóċaḋ sé é or ċionn ~~cois~~ na teorann.
Is iomḋa fear amuiġ a ḋ'fága
sé gan teaċ gan áras, mar tá
sé ar nós a ṗúdar. Ṡúġfaḋ
sé an talaṁ aige féin dá mbíoḋ
sé gan a ḃeiṫ níos goire dó ná
ocht n-orlaiġ. An fear a ċruaḋóċas
amuiċ é cois a ċlaiḋe ċaiṫfiḋ
sé fanaċt le lá gan gaoiṫe gan
gála. Cuirfiḋ sé dá ṁaide láiḋre
isteaċ istoll an ċlaiḋe sé troiġṫe
ó ċéile, péire poitaí láiḋre fúṫa.
Ceiṫre troiġṫe amaċ ón gclaiḋe.
Cuirfiḋ sé sraiṫ súġán ar a
gcrann. Leigfiḋ sé péire málaí
anuas le n-a gcolbha a ċonnóċas

an tsear le dul suas faoi n-a sgáiṫ
ḃéiḋ an t-am socruiġṫe faoi n-
sgeiṁ agus sguabfaiḋ sé an lán
os a ċionn suas. Nuair atá
sé leiṫ-uair sgaṫa iompóċaiḋ sé
drom ar ais é. Tiubraiḋ sé
leiṫ-uair eile ann sin dó. Tá sé
ċoiṁ holc le gaċ ceaċ ar le
n-a ḟeáċaint. Béarfaiḋ sé ar ḋlaoi
idir a ḋá ~~[illegible]~~ láṁ, Cuirfiḋ sé cor
innti. Má tá sí ráṫaċ cruaiḋ
agus pléasgfaiḋ sí. Tógfaiḋ sé
anuas go deas cúramaċ é.
ceangloċaiḋ sé suas é le
sūgáinín. Leagfaiḋ sé ċuige é
nó go gcuirfiḋ sé sraiṫ eile
suas. Béiḋ sé mar sin nó
go mbéiḋ sé críoċnuiġṫe.
Nuair a béiḋ sé críoċnuiġṫe
ceangloċaiḋ sé suas ina ḃearṫ

go mbeiḋ sé buile buinne

mór é, b'féidir leaṫċéad meaḋacan
ar ċúl béara. Cuirfiḋ sé ar
aistear é mo go dtí iarthar
aifreann. Má tá fear maiṫ
ann ní ṫanfaiḋ sé leis an
aifreann, aċ nuair a ċloisfeas
sé fhuil nac bfeádfaiḋ sé don
buille a ḋéanamh amuiġ tarraingeoċa
sé agus beartas 7 rosóċaiḋ sé
ġá bualaḋ le rinnirín go
lagfaiḋ sé an colg air. Nuair
atá sin déanta agus leis ġeobfaiḋ
a lean ... sgoirsála. Cuirfiḋ
sí fuirinneacan ina seasamh ar a gceann.
béiḋ agaiḋ na rcaime geos inniu
ansin. Lagfiḋ sí lán a glaice
dén lón amuiġ ar a bfuirinn
béiḋ sí ag tarraingt ċaon leasaiḋ
amuiġ ó ċúl a linn ġú sgoirsáil
mo go bfuil an cuid le mo déan

Níl aon úsáid sa gcolg.

Má tá sí ag iarraiḋ snáṫ caol a ḋéanamh ḋéanfaiḋ sí a gairmeala faoi ḋó. Béiḋ cuid an tlú gairmeala níos dlúiṫe dá ċéile le haġaiḋ an ḃainne mín. Béiḋ bairr mín 7 bairr garḃ ann sin aice.

ċolg bainte as aice. Nuair atá an méad sin déanta aice ġeoḃfaiḋ sí tlú garmeala. Beirfiḋ sí an barraċ mín as leis an tlú gairmeala garmeala leagfaiḋ sí é an ċárd eile sin i leaṫ-taoḃ mar ní féidir snáṫa a ḋéanamh ḋe. Gombaiḋ an aice le na ṁéaróin le inneall sníomhaí garḃa 7 dlúiġ olann. Nuair atá an méad sin déanta aice, ġeoḃfaiḋ sí síorṫal garḃ ḋéanfaiḋ sí é a ~~ríoṫal~~ ṡíorṫal. Má tá sí ag iarraiḋ snáṫ mín a ḋéanamh ġeoḃfaiḋ sí síorṫal mín. Insan tsean-aimsir ní raiḃ aon úsáid dá ḋéanamh den snáṫ mín aċ ag breacaḋ giurtaí ag coinsealaíocht. Ní hé gaċ aon ḃean a ḃí in ann snáṫ mín a ḋéanamh 'sé an snáṫ a ḃí ar siúl an snáṫ caol

Ḃí sé insan aimsir.
"Naċ leáġaċ 7 naċ gléiġeal mar ṁíġinn
do láṁa,
Ṡníoṁfainn do ~~[illegible]~~ ḃréidín agus t'anpraid
caol,
Ḋéanfainn gaċ aon níḋ dá mba
cóir do ḃean a ḋéanaṁ
Dá mba é agus fiú an ḃadaiġ
a ḃeaḋ ṫart san oiḋċe.
Ġoiḋfainn iasgan duit agus maraṅ
gléiġeal
Agus ḃoilfinn féin iad le suġ mo ċroiḋe."
Agus naċ fearr ḋuit agat mé mar
ḃean ná mar ċéile — 29/11/30
Ná ḋú beí ıḋ páic boiṫ ar fud an tsaoġal

b's síotal mín ann ⁊ síotal garb ~~[illegible]~~
~~a ḃeaṫ sin [illegible] acab [illegible]~~

prparcelán

giobóg lín tuiteann ar an dlaoi tar éis an tlú gairmeaċ || Míne é ná an ġruaig é ar ḋaṫ an tsionnaiġ tar éis é ḃeiṫ bán tá tonnaċa buiḋe ann.

Gaḃfaiḋ sé an tlú go dtí an tuirne lín. Sníomfa an ḃean é ina ṡnáiṫe aċ (snáiṫín) nuair atá sé sníomṫa, cuirfiḋ sí an snáṫ ar an gcrann lín, sin é an crann tóċrais nó go ndéanfaiḋ sí eiġe ḋe. Gaḃfaiḋ an fear go dtí an cladaċ inéanaiġ le an mbean go mbainfiḋ siaḋ feamainn barr cladaiġ. Sé an t-ainm atá ar a ḃfeamainn sin soirínaċ. Sgarfaiḋ an fear ar an tuirling í nó go dtirmiuiġiḋ sé í. Déanfaiḋ sé carnán ann sin ḋe. Tosnóċaiḋ sé tarnt innte go ndéanfaiḋ sé ceilp ḋí. Caiṫfiḋ sí an oíḋċe uile a dóġaḋ. Tiubraiḋ sé leis

abhaile i gcliabh í. Cuirfidh an bhean
pota mór uisce síos. Cuirfidh sí
síos an ceilp im an uisce. Cuirfidh sí
síos an teine ann nó go mbruithfidh
sí an snaía. Tógfaidh sí aníos
é nuair atá sé bruite. Nighfidh
sí é agus triomóchaidh sí é. Cuirfidh
sí ag an bhfigeadóir é.

an Dorleadóir an fear a bhí ag déanamh an tuirne lín.

Bíodh na haceiléaraí ag imtheacht thart fear is bean ag siorgalóireacht ag daoine. bhí siorgal mín is garbh aca. Is ar a bpáidí a bhíodh. Sa gcartúnach is mó a bhíodh ag obair.

Bíodh siorgal ag corr fhear thairis ligeanadh sé an siorgal amach ag daoine eile. Déanadh é a pháidir nuair a ghabhfadh ar an lár punt lín ghlain. Bhí péire siorgal ag mo sheanathair. As Sruthair a tháinig sé mar is as a tháinig mo sheanmháthair. Agus bhí tuirne lín aice a tháinig as an tír céanna

53.

Bád Mháire an Ghiolla

Bhí baintreabhach ar an gCladach agus sé an t-ainm a bhí uirthi Máire an Ghiolla. Bhí bád nua tar éis a déanta aici, ón gcolainn go dtí na scaraí. Bád [illegible] sé thonna déag, bád seoil. Bhí scadáin ins an am sin chó fairsing leis an bhféar, ar Poll Chaisín faoi Leitir Mealláin. Bhí áit eile ingar don poll a dtugaidís ~~[illegible]~~ Carraig Dhá Mhílí. Ba mhó scadán a bhíodh ar Charraig Dhá Mhílí ná mar a bhíodh ar Poll Chaisín. Sheol an bád síos ar an gCladach 7 cúigear fear inti an dómhadh lá fichead de'n dara mí de Fhómhar 7 níor stopadar go ndeachadar ar Poll Chaisín. Bhí eangacha curtha ansin chó tiugh agus nach dtuillfeadh trí eangaí eile ann. Thógadar naoi scaraca líonta ann 7 a gcuid scadán istigh

mallán

sa mbád nua. Ċuadar as sin go
Carraig Ḋá Ġiní 7 ṫugadar naoi
sgaraċa olc ar agus a gcuid sgadán.
Ṡeoladar anuas le fuaraḋ na
gaoiṫe anuas 7 taoille ~~ag~~ tuile, agus
bí an oiḋċe ċó dubh leis an bpic.
Bualaḋ sí ar Ċarraig an Ṁagail, an
ṁullán atá ann a dtugtar Carraig
Ṁáire an Rí air. Rinne an Ċarraig
ḋá ḃrí sin ḃád. Bí sé ag tuile
agus ċuaiḋ an criú ins an gcrann
ag iarraiḋ iad féin a ṡábáil
Ṫoisiġ siad ag glaoḋaiċ 7 ag sgreadaiċ
Ċuala muintir na mbailteaċa iad.
Ṡáṫadar bád iom~~ar~~raṁ den talaṁ
tirim. Ṫugadar ceiṫre cinn sa
ṫarrnóir leoṫab. Ċuadar amaċ
ċó fada le áit a dtugtar
Job a Ṁagail air. Níor féadadar
a ḋul níos fuide ná áit a raibh

maomanna ⁊ braċlannaċa ag briseaḋ
ar na marait. braċlannaċa sin
fuaiċeáin móra ċruṫannta do
ċonnaċaca na bfairrge a ḃriseas
trí uaire. Is measa an tríomaḋ
ceann ná an péire eile, an
tríomaḋ ceann an madm báidte.
Nuair a ṫáinig siad go dtí
gob a' maraċ ḋfilleadar bí an
ḟairrge fó-ḟeadair. Nuair a ċonnaic
an criú an solus ag ruiṫeaċt
uaṫab ṫosuig siad ag gol ⁊ ag
gárṫail. Ní dearna muintir
na mbailteaċa son ṫuaimneas
ins an oiḋċe mar bí fios aca
go raiḃ an tóir déanta. bíodar
sluptalta gurb é a bí innte
báḋ ag tigeaċt as Conamara le luċt
móna ag dul go Gaillim nó
báḋ a bí ag tigeaċt as Gaillim

folair. Nuair a fuaradar an lá
ar maidin chuadar chun an chladaigh
agus séard a fuaradar ins an
snámh mara (chomh fada suas is
a thigeas an taoille an fheamainn)
cúigear fear báidhte agus ocht
sgaraica dhá hónta 7 a gcuid
sgadán. Tháinig a muinntir nuair
a chualadar é. Thugadar leobhtha thrír
uchab. Ní raibh aon mhuinntir ag
an mbaile ala nó don cheannuír
ceann ghabh. Sé an áit ar
cuireadh an lucht sin ins an
dtúirling mór istigh ar aghaidh
Cheapaig an mhachail
Ba shin é an chéad turas
fairrge a thig an bád nua grianí
agus an turas deireannach
ba dhonn an turas acht é.
Connaic Máirtín fágadóir an

crú báidte 7 iad caitte ins na
heangacha. An triúr baintreabhach
nuair a ṫáinigeadar go dtí Carraig
a ṁaraḋ 7 nuair a ċonnaiceadar
na cuirp bíodar ag gol agus
rinneadar dán ins an ngol. Bí
Máire an ṡiolla í féin ann agus
í ag caoineaḋ a báiḋ. Ba ṁó
a ḃfiú báḋ a rinneaḋ go cneasta
ná cúigear rógairí. Ní raiḃ
fios ag Máire gurb ag rógaireaċt
a bí an criú ag ól. Sin é
an bua a bí ag imṫeaċt uainn
le rógairí, níor innis siad uainn
cé raib siad ag ól. Níor innis
Cnearaire uainn cé raib sé ag
ól. Dá ninnisigeaḋ bíodar go
cartaoi duine éigin ar a
cuirfeaḋ ar bealaċ a leasa é.

Peadar 19/3/30

féin

Concar

Bain an ceann dín ċoncar cuir maide ina béal fairsing sí é ċóṁ díocarać 7 dá mbaḋ an ceann ar a gcolainn. Bain aiste na goilíní agus an cnáṁ — agus is uirṫí atá an tiarg. is gile ar aon breac ag snáṁ na fairrge — agus tar éis an méid sin a ḃeiṫ déanta beiḋ sí ag breaṫnú ar a ċuid éisg ag preabaḋ. Toir leat í, cuir ar ṫóin bairille í agus saill í, saill trí ċéad faoitíní os a cionn, tá sí in uaċtar an bairille maidin lápuntánać. Ní larg ceart í ać díolfaiḋ fear Éireann ċuile breac ać í. Coinneoċaiḋ sí í le hagaiḋ an ṗáta, mar dar sé féin. Nuair atá sí tirim sábáilte tá sí ċoṁ buiḋe leis an nginí. Níl aon breac sa bfairrge

naċ dtéiḋeann ċun suaiṁnis aċ í
níl pointe go maidin naċ gcloisfiḋ
tú ag feaḋġail í

Tá tráiġ bán na bFearman lán
díob. Tá ábaċa déanta síos ins
an moilsgáinaiċ aca. Bí mé lá
ag iasgaiċ ṫear ar Poll an Beirtre
— bí bairgneac oiftrí ann fadó ag
Seanmhioclár a loing saon a ṫair marcaiġ
— aċ ní raiḃ mé á ḟáġail aon
ḃreac. Ċonnaic mé an fearuaim
suas agus é ag siubal san
moilsgáinaiċ agus píce aige agus
é ag torraiḋeaċt leaṫóġaí. Siubail
mé síos go dtí é. Bíomar os
cionn na píuiġní san uisge
D'fiafruiġ mé ḋe a raiḃ sé
ag fáġáil aon ċeann. "Tá ann"
adair sé, "tá bór agam"

Ċonnaic mé ag breaṫnú uaiḋ é
"Meas tú," adeir sé, "cén sórt
broc é sin tall atá ag corraiġe
san moilsgeánaiġ?"
"Níl fios agam," adeirim-se
"Ṫubraiḋ mé iarraċt ar an
gclogeann," adeir sé, "leis an bpíce,"
ṫug sé fáṫ don píce agus
leag sé a neart ar ċos an
píca. Nuair a ċríoċ an farcoin
a ḋroball ḃuail sí anuas
sa druim é, agus ċuir sí
ar a ḋá ġlúin sa moilsgeánaiċ
é. Go cinnte bí sí cóṁ raimar
le ceaṫrainn capall. Níl
baoġal ar bit naċ raiḃ. Ḋíriġ
léiṫe 7 ḋ'ḟáġ sí daṫ dearg
ar an bfairrge le fuil.
Báiḋ sí ag imṫeaċt láiṫe go
mbáiḋ dearc na fola caillte

Séamus Mac Ġnaṫaláin

acu agus an uair sin aiseoċaiḋ sí i mbarr an uisge báruiġṫe.

Contcar i gcuigle an ṁaṫail.

Bíomar ag tógáil carġóin lá ag Carraig an ṁaṫail. Bí tráġ mór ann an lá céadna. Sí an tráġ is mó a connaic mé le cúig blian is dá ḟiċid í. Tá cuimne agam ar ṫráġanna ó ṡoin, fuaċtar mullaiġ an ṁaṫail timċeall an lá sin nár fuaċtar timċeall ó ṡoin. Bí an lá com ciúin agus go sílfeá gurb éard a bí ins an bfairrge plata gloine nuair a bíomar ag dul isteaċ an ċuisleann ċnaiġ an carcóin í féin isteaċ faoi'n gcloiċ. Sgárd tríd cloiċe a bí innti béal leac. Spánamar ~~soin~~ ċeap sé í Ciúr sé a dáilig isteaċ agus [illegible] sé ar [illegible]

ġreim píobáin uirṫe. Ċuir sé a
ḋá órdóig suas faoi n-a ḋá ċluasa.
Ṫug sé leis amaċ í agus í taċta
suas aige le n-a lucceann; bhí an
fear ċom láidir agus gur ḃain
sé an bríġ aiste. Nuair a
ṡíl sé boġaḋ leis ċuir sí snaiḋm
ar a ḋá ċois le n-a spróball
Coinniġ sí annsin é gan aon.
Ċaiṫeaġ siubal go mbéiġin
ḋó í a ċaiṫeaṁ uaiḋ. Ḋimiġiġ
léiṫe nuair a sgaoil seisean greim.
bhí an t-aḋ air nár ḃain sí
an ċluas ḋe nuair a bhí
a ceann ar a ġualainn aige.
(bhí ḋá ċluas air ċom mór
le cluasa asail).

An fear a raibh an cat ar a dhubán
Bhí an Séamus Mac Ġearaláin seo
ina ċomhnaidhe i mbaile an Tighe Mhóir.
Ar Carna amaċ ṫáiniġ sé i dtús
a ṡaoġail. Ní raibh aon ṁaiṫ ag
dul ag inseacht tada dó aċ an
rud a ċeapfadh sé féin. Is aige
a bhí an meabhair cinn, a ṁic ó!
Ní ḟaca sé urlár teaċ na sgoile
ariamh, d'innseoċadh sé duit cé
mhéad taoille a ċuaidh isteaċ is
amaċ le céad bliain agus sé
an ċaoi a ndéanfadh sé suas
duit é trí ṫaoille a dhul isteaċ
is amaċ i n-éadan gaċ aon
ceiṫre uaire fiċead.
D'innseoċadh sé duit cé mhéad
aiṫrí a dhéanfadh an ġaoṫ
i n-éadan gaċ uile lá insan
ṫráiċtam. Coinneoċadh sé sin
ina ċloigeann

ón tsapa

Ní raibh áird ar Aifreann ná ar
ord aige. An fear a ċloisfeaḋ sé
a ġoidfeaḋ aon ṗioc ní ḃeannóċaḋ
sé i mbóṫar nó i mbealaċ dó. Dá
mbeaḋ sé gan a ḟaġáil ar an
mbóṫar aċ cnaiste nó sgian ḃeaḋ
sé ar siubal go ndéanfaḋ sé
amaċ an ~~[illegible]~~ t-urstaṗa. Níor
ċaiṫ sé ariaṁ aċ dá uair le
codlaḋ. Bíoḋ gnaiṫe aige ann nó as
ag an gcladaiġ a ṡiubhlaḋ sé
aġaiḋ ar maidin. Dá ḃfaġaḋ sé
feamainn le cur suas ní
lairfeaḋ sé a ḋul abaile i gceann
ḃliċeanta. Siubalaḋ sé ṫart leis
an ḃfeamainn ag cnapú dílis.
Ḃeaḋ sé dá iṫe sin mar a ḃeaḋ
bó ag iṫe bráiste. Nuair a
ḃeaḋ an lá déanta aige ġabaḋ
sé abaile ġualadóir sé síos

a ḋóṫa ḟáġail dó féin a ċuid
bainne, a ċuid uiḃeaċa agus
a ċuid tíġ. Ná cainnt ar arán
ná tae leis, aċ a ċuid fearabóin
mine coirce ag dul a codlaḋ dó
ḃí sé ċom láidir le bulán. Nuair
a ġaḃaḋ ċuile teaċ sa mbaile
ċun suaimnis sin é an uair
a ṫosuiġeaḋ sé ag rigeacán,
Ní raiḃ aon ċailín óg i Salerna
a ḃí indon tuar fadaiġ a
ċur amaċ ċom glan leis,
ná a ḃí indon dul tríd
coinneog bainne ċom glan leis
Níor ól sé rí ná uisgeaċa
ariaṁ. Nuair a bíoḋ sé
ag iṫe an ime sé an t-arán
a ṫiuḃraḋ sé air óla an ċroiḋe
Ní raiḃ aon fear sa gcondae
ba ḟearr a ḃí dá ḃeaṫú féin

ná é do ḋuine boċt. Ċeannuiġeaḋ sé banḃ. Coinniġeaḋ sé é i ngeiṁreaċt aon mí déag. D'imiġeaḋ sé annsin agus ġeiḃeaḋ sé búistéara a dtugtaí Máirtín Seoirse air. Maraiġeaḋ Máirtín Seoirse an muc sin dó ⁊ ġearraḋ sé dó í. Ċroċaḋ sé suas dó féin í go mbeaḋ sí ina bagún aige. Ó ḃlas sin ní ḃfuiġeaḋ aon Ċríostaiḋe dá ṡeáing ar an talaṁ aċ é féin agus a ṗéire gaḋar. Nuair a ḃeaḋ sé tuirseaċ de sin ġabaḋ sé ar íte iasg. Níor ḃuail pian ná tinneas ariaṁ é nó go raiḃ sé in-am ag Dia fios a ċur air. [Ṫagaḋ fear dáin ḃuile isteaċ go dtí é sa gCarġas agus ba ġáḋ a ḃí

ann Domnaċ, "a Ṡéamuis," adeir sé "naċ í inniu an Domnaċ?"
"'Sí," adeir Séamus, "agus i mbárach Dia Saṫairn."
"Naċ bfuil ḟios agat," adeir an fear, "go bfuil tṙosġaḋ ar an lá inniu agus gear."
"Tá," adeir Séamus, "ar an té naċ mbeaḋ aon ġreim le n-iṫe aige."
"Tá sé peacúil a beiṫ ag iṫe feola inniu," adeir an fear eile.
"Níor ċuala mé ariaṁ," adeir Séamus "gur ḋíoltaiġ Dia aon duine mar ġeall ar an méad a d'iosfaḋ sé, aċ ċuala mé gur ḋíoltaiġ sé daoine mar ġeall ar an méad a d'ólaḋar."
Ní raiḃ gnaiṫe agat a ḋul ag caint leis.

Dá nabruigeaḋ na sgoraíca leis Lá ḟéil Pádraic ná Lá ḟéil Stiopáin 'fág sin go n-ólamuid leaṫ-galúin'. "O, a Ḋia", a deireaḋ Séamus, "dá ċuir siúd ar leaṫ-galúin agus trí buidlín le fagáil ar dá ċuir siúd! Muire a Ḋia is a Ṁuire go ḃfága ~~in~~ sib mo ċiall agam; aċ ní ġabaḋ sé taoḃ amuiċ de'n dorus

Ní ġabaḋ sé go dtí an tAifreann. Ṫáinig sagart óg sa bpobal. Fiosruiġeaḋ ~~dó~~ go raiḃ a leiṫéid sin sa bparáiste, naċ raiḃ sé ag dul ag Aifreann, ná ag ól, aċ ṫéiḋeaḋ sé ag faoistin agus Cumaoineaċ faoi dó sa mbliain, faoi Ċáisg agus faoi Noḋlaig. Nuair a ṫáinig an sagart go dtí é

"Cén t-uġdar," arsa sé, "naċ ḃfuil tusa ag ḋul ag an Aifreann?"

"Níl aonduine agam, a Aṫair," arsa sé, "aċ mé féin le ḋul i ndiaiḋ bó nó gabann dom."

"Dá mbeaḋ an ḟuip agam," arsa an sagart, "ċaiṫfinn í go dtí áit nó láiṁe ort".

"Mánam naċ gcaiṫfeá," arsa Séamus, "naċ teann an mangaire tú?"

Rug sé ar ġreim sprobáin ar an sagart. Marach fear eile a bí 'na ṡeasaṁ ann ní leigfeaḋ sé amaċ an greim nó go dtaċtfaḋ sé an sagart.

"Níor ċeart duit an sagart a bualaḋ," arsa an fear eile.

"Níor buail mé é," arsa Séamus, "nár leigis Dia é."

Ní hionann bualaḋ is taċtaḋ"
ḋiṁiġ le gaċ aon duine acab
ina ḃealaċ féin.
Faoi ceann sgaṫaiṁ ina ḋiaiḋ sin
ċuaiḋ sé ḋoiṁnaċ ag an gcladaċ.
Ċonnaic sé calaḋ feamainne.
Ḋioṁruiġ sé í agus ċuir
sé ar ḃruaċ í. Ṫriomuiġ sé
í. Bí suas is anuas le ceiṫre
sgór de ḃunċoca feamainne aige,
tuairim cúpla céad in ċuile
ċeann aca. Dubairt fear
comharsan gomba ċeart gan a
ḟágáil aige aċ aon duine. Dubairt
an ḟiormaṁ eile gan bacaḋ leis
Ṫáinig aon oíċe aṁáin gaoṫ
ġaoiṫe gan ġála le lagair taoille
agus mallinn. Níor ḟágaḋ an
oiread aige agus ċuirfeaḋ sé leis
faoi n-a cargail. Níor facṫas

a dub ná a daṫ ná a ṫuairisg
i loċán, 1 sgailp ná in ábaċ
Aċ ón lá sin go ndeaċaiḋ sé
i dtalaṁ níor ḟan sé Dóṁnaiġ
na lá saoire ón Aifreann, agus
níor ċuir sé sop feamainne
suas, ná buille maiḋeora aon
Dóṁnaiġ.

Ḃíonn bodar ag an ḃfear seo sa
gcarraiġ. Caiṫfeá sgiúrsaḋ an ḃáid
a ṫabairt dó. Déanaḋ sé a ċóṁairle
féin sa mbád nuair a ḋárduiġeaḋ
an taoille, leigint léiṫe; agus nuair
a laġaiḋ an taoille, bainṫ di
— tarraingt aníos an ṫéad ancaire
— bíonn bodar aige. Ḃí áit ṫiúr
leis an gcladaiġ ḋó ṁóinféar
agus bí clais ṁór uirgeann.

Ins an ġeaṁraḋ bíoḋ lon ḋá
ḃáṫaḋ ann. Is ann a bíoḋ muintir
na mbailteaċa ag báṫaḋ cat.
Nuair a ḋruiḋiġ an beirt aca
san síos go dtí an bád, Séamus
mac Tuaṫaláin 7 Tomás mac
Tuaṫaláin, ċuaiḋ mise síos le
fanaiḋ ag iarraiḋ na madaí
rúnna. Ċonnaic mé na cait
i mbéal an uisge. Fuair mé
píosa canbáis dá ġasceann
aicí. Ṫóg mé ceann de na
cait. Ċuir mé sa gcabail é
faoi mo ċuid druifa (druganna).
Bí fios agam go raiḃ, naċ
mórán aċair a béinn amuiċ
mar bí sé ar ṗoinnte taoille
tuile. Ċuamar amaċ. Ní
lugfeaḋ Séamus aon ḋuine
ins deire an báid aċ é féin

mar atá bualaḋ an [illegible] i gcoimhnaiḋe
i ndeireaḋ an ḃáid, nó i ndeiriḋ na
curraiġe. Agus is an t-aġdar ó
san, tá gabáil an tsruṫa ċun deiriḋ
agus ins an tsruṫ go ḃráṫaiċ atá
an ḃreac. Bíoḋ dá dtiocfaḋ [illegible]
amaċ i gcoimhnaiḋe aige mar
bí an deir aige-sin
"Ghoinndaiḋeoċaiḋ suas anois," adeir
sé, cúpla feaḋ. Tá meire ag dul
a leigint leis an téad. Nuair
a ċuaiḋ sé tarrainta amaċ ag
dul ċun Gun ní raiḃ mé
aċ ceann dá cuid [illegible] a
ṫarrangt, breiṫ ar an gcat
ar an gclaiḋin, an dubáin [illegible]
a ċur amaċ trí n-a ḋá súil.
an [illegible] a sgaoileaḋ síos arís
go mín réiḋ socair. Nuair a
ṫáinig sé anuas aniar go [illegible]

rug sé ar an dorníġa eile agus go
tráṫúil bí blaċaınín ballaiġ air
tnaipinn puint meadhachain
"Ċuile ṫarrainge," adeir sé = aċ
an tarrainge ḟolaiṁ."
"Sílim anois gur ceart duit-sa
a ḃaiċ feannta", adeir sé, leis
an dorníġa eile.
Nuair a rug sé air dháiriġ sé
an meaḋaċan.
= ha hae! adeir sé.
Nuair a ṫarraing sé isteach
é — bí sé gearr-ċaoċ — ċroċ
sé suas é (an cat) agus
ḃreaṫnuiġ sé go grinn géar air.
Ḋéarcuiġ sé tart anonn ar an
taile. Ḃreaṫnuiġ arís air, leis
an tsúil eile. Ní ḋearna sé
aċ an cat a ḃogainn amaċ den
ġlac an sgian a ṫabhairt

dón ḋoruiġa agus a sgaoileaḋ síos
Rinne sé ~~gáirsgán~~ gáirsgón cainnte
aċ ní raiḃ fios againn céard
ndeir sé. Ḃí faitċíos orainn
fiafruiġa ḋe céard a ḃí air
„ġlomadóiriḋ uisge go beo," adeir
sé.
„Ḃfuil tú ag ḋul a ḋéanaiṁ malrac
bráġsce?"
„Táimid ag ḋul a ḃaile," adeir sé
Ċuaiḋ sé amaċ ċun cinn
agus ṫarraing sé aníos.
Nuair a ċuamar isteaċ ar
an gcarraig:|
„Ní fearr ḋuinn a ḋul amaċ
arís, a Ṫomáis," adeirim-se
„Ná teidiġ aḋreaċair," adeir
Séamus. Ṫig muise an diabal
isteaċ ar mo ṁbáin faoi na
ceirṫe cosa, aċ dá ḃfeiceaḋ sib

a ċloiseann," adeir sé, "níorḃ fearrde
siḃ é."

Níor facṫas ar aon fairrge é
ón lá san go ndeaċaiḋ sé i dtalaṁ
agus gur dúin Dia a súile.

21/4/30

(an oíḋċe a ndeaċas a cur faisnéis air)

Is ann a bí Pádraic nuair a

agus ar an bfígeadóir

mac Uí Conceannainn 7 mac Uí Lopáin

Cé méad slat dearaig a déanfad aro ruaig?

Seán Ó Lopáin ar béal an Daingin bí
sé foglumtha agus ina sgoláire. Táinig
sé le seanbó ag cronaic an Spidéal. ~~agus~~
Bí fear ins an áit a dtugadh Pádraic
Ó Conceannainn air bád fféard a bí
ann mairtín cainnte, ac bí fígeadóir
ar an mbaile agus is ina teac a
bíod lucht cainnte na háite cruinnigthe
le sgéalta agus aimsáirs. Táinig Ó Lopáin
ann tráthnóna a hocht a clog tráthnóna
bí rian foghlaim ar mac Uí Conceannainn
agus ar Ó Lopáin. Díonnsuig an
bheirt a céile le ceisteanna agus
le fóideogaí cainnte. Amach tráthnóna
a deic a clog san oídhce thosuig mac
Uí Conceannainn ag cailleadh talamh
agus ag tuitim siar. Bhuail fairicéir
an fígeadóir 30 mbeadh sé le rád
ag Lopáin ~~[illegible]~~ i gConamara

go ḃfuair sé an láiṁ uaċtair ar fear
Ċois fairrge. Ḃí teine ċaorṫa 'n a ṡúil
sin i dteac an ḟiġeadóra. Ḃí bos
faoi n-a leiceann ag an ḃfiġeadóir agus
é ag éisteaċt leis an mbairr.
Pé bí breaṫnú a ḋiug sé ċaiṫis
ċonnaic sé an deataċ ag dul suas,
trom.

"Cogair mé seo leat, a ṁic Uí Lorcáin,"
adeir sé, "cé méad slat deataiġ
a ḋéanfaḋ orra suaiġ?"

"Cá ḃfios 'am-sa ċoiríċe ná beo,"
adeir Mac Uí Lorcáin, "cé méad
slat deataiġ a ḋéanfaḋ orra
suaiġ."

"Mara ḃfuil," adeir an fiġeadóir
"tabair t'aġaiḋ ar an mbaile."
Ac marac an fiġeadóir bí Mac
Uí Ċoinċeanainn buailte; agus ní
ḟaca an fiġeadóir balla teac na sgoile ariaṁ
taoḃ 'n-a ṡiġ. 11/5/30.

Bí mise ar duine den bheirt.

Tugaḋ mise ⁊ an búistéar 'un na cúirte le fiaḋnaise a ḋéanaṁ ar taoḃ an fir a ċeannaiġ an bó

Turas ar an gCloċán

Bí fear ar an mbaile a ḋíol bó. Cailleaḋ an bó. Tugadar an búistéar ann nuair a bí sí básuiġṫe. H-osgluiġeaḋ an bó i láṫair búistéar. Rinne an búistéara amaċ go raiḃ an bó lobṫa, agus bí, mar fuair sé tairnge ina ṗutóig. An fear a ḋíol an bó ní raiḃ sé ag taḃairt saoraḋ nó sránaḋ uaiḋ. Nuair naċ raiḃ, an fear a ċeannuiġ T, ṫug sé próis ar son Ċloċán

An lá roiṁ lá na cúirte 'sé an ċaoi a ndeaċamar de timpeall an gcor tréasna an ċnáiraiġ. Ḃuaileamar amaċ ar an mbóṫar ag bun Sgairḃín. Bí sé le contráċ na hoiḋċe nuair a bíomar i bfoisgeaċt míle don Ċloċán. Ṫáinig múr cloċ gráinn amaċ as sgeaċa beaga a bí ann ar ċaon taoḃ den bóṫar. Ní raiḃ faiċead ar biṫ acab aċ mar a béaḋ maisín gun ann

aċ tosuiġe ar an ól /

Ṫángadar ċun gleann sin. Riṫeamar
agus ṫugamar na hadḃa náżab go
ndeaċamar isteaċ go baile an Ċloċáin.
Ṫógeamar an lóistín agus cé ḃeaḋ
rómhainn ann aċ an fear céadna
a raiḃ an ṗróiste air. Nuair a ḃí
tae ólta againn dubairt mé féin:
"Fágaiḋ seo amaċ 7 ḃéiḋ deoċ againn".
Ċuamar amaċ go carṫanaċ i nÁnáiġ.
Sul ma ḃí leaṫ na deoċ ólta dubairt
mé féin go mba ċeart dóiḃ socrú.
"Cé ṁéid socrú ba ṁaiṫ leat a ḋéanaṁ?"
adeir an fear a raiḃ an ṗróiste air.
"Tabair ḋom leaṫ luaċ na bó don
ḟear seo 7 leaṫ costais". Adeirim-se
"Tá mé sásta", adeir sé
Ḋeaman focal a ḃí ann ní ba
ṁó / i nÁnáiġ go buiḋeaċ beannaċtaċ.
Sin é an uair a ḃí na hamadáin ann
ḋéanfaiḋ an méad sin a ḋéanaṁ sa mbaile

Ar maidin lárnabárach chuadamar go
dtí fear bádanncannaí. Réitigheamar
leis go Muigh Cuileann. Dúirt sé
dhúinn cén t-am a mbeadh sé ag
imtheacht. Nuair a bhí sé ag imtheacht
ní raibh aon áit aige ach do bheirt
againn, bhí 7 an buirtéana agus
an fear a dhíol an bó a chuaidh
ar an mbádanncanna. Bhí sé
sásta go maith an lá úd uair sin
Dímigheamar an bheirt againn,
mise 7 an fear a cheannaigh an bó
go síubhal ar gcos. I leabaidh bóthar
na Sgraibóg a ~~...~~ a thóigeadh sé
an bóthar a thógamar bóthar an
Chaisil 7 sé an áit a bhfuaramar
sinn féin tráthnóna istigh ar
bruach na cáibe gan blas
le feiceál againn ach fuiscann
báid móra. Toruigheamar féin

san gCaisleal

ag breathnú ar a chéile agus dubhairt
ceann againn leis an gceann eile
a bheith sé do roimhe a thógáil.
Chaitheamar dínn ar mbróga 7 na
stocaí. Ceangail muid suas iad
agus chaitheamar ar ar nguailinn
iad 7 d'fhéadfá a rádh gur chuireamar
cosúlacht siubhail orainn féin
Thosuigheamar ag siubhal slánbhí
agus gan fios againn cé rabhamar
ag dul. Is gearr gur aithnigheamar
bean 7 í ag glaodhach ar a cuid
beithidhe. Thánaigheamar chomh fada
léithe. ~~Dfiafruigheamar Diarfaidh~~ Fhiafruigheamar dhí cén áit
í seo?
Dubhairt sí go mbadh í Cnoc
Mordán í
"A bhfuil aon bhaile timcheall air"?
arsa muide
"Tá" arsa sí 7 dhá bhaile,①

Doire Iorruis, agus Loċa ~~na~~ Lon Uidre
ṫáiniġeamar isteaċ go Doire Iorruis.
Is ann a bí na tiġe dearga ~~na~~
teolaiḋe agus 'ċaon teaċ aca
ċom fada le Refuge Procar uaim.
D'fiafruiġ ceann againn de'n ċeann
eile cé againn a d'iarrfaḋ
lóistín.
Ċuala bean a tiġe an focal —
bíomar ag doras tiġe.
- Sílim, adeir sí, gur olc an
dá ṫreoraiḋe sib. Tá lóistín
le fagáil agaib 7 míle fáilte
Nuair a ṫáiniġeamar isteaċ bí
beirt buaċaillí óga ag maltuaċán.
bíodar ag meilt corna le bróinte
beaga.
Buail bean an tiġe, buail sí síos
pocaí fataí. Nuair bíodar bruiṫte
leag sí anuas cadġofal fairsing

Ḃí ring bainne, ḃí pláta ime a
ḋánfaḋ Goll ⁊ Conán. Nuair a
ḃíomar subaċ sásta ~~..~~ d'fiafruiġ
duine againn de na fir óga an raiḃ
braon fuisge ar biṫ timċeall
Rinne siad meangaḋ gáire agus
dubradar naċ raiḃ
"Maise", adeirimse féin, "atá ar biṫ a bfuil
an meilteaċán níl sé gan iomraiċ
éigin a ḃeiṫ ann. Is fearr duine
a ṫabairt dúinn ná iomad a
ḋul a' cómḃeaċt." Sin é an
uair a dubairt fear-lacab leis
an dreisiún leat-ḃuidéal a ṫabairt
isteaċ againn. Má dubairt féin
ní h-ionann an sgéal a ḃí an
uair sin ann agus atá inniu
ann. Ní rud a ḃí an uair
sin ann. Sé an luaċ a ḃí
ar ḋá sgilling an cárt.

Nuair a d'áiriġ aos óg an baile go
rabamar ann ċruinniġeadar isteaċ, nior
ṁ ġnáṫ sin i gConamara nuair a
ṫiocfaḋ strainséar ar an mbaile
ṫiocfaiḋ siad ag éisteaċt ~~[illegible]~~ loss ag caint.
leaġaḋ anuas bord 7 paca cártaí 7
ċuadar ag imirt bulóil fuist.
Ḃeaḋ triúir saor 7 seisear daor (coslóc)
Nuair a ḃí sé an doiċ a ċlog
ḋfuaġadar bean an tiġe go raiḃ
sé an ~~doiċ~~. D'éiriġ ċuile duine
aca 7 ċuadar abaile
Ċuireaḋ síos pota fataí.
D'éiriġ duine de ḟir óga an tiġe
7 ċuaiḋ sé amaċ. Ní raiḃ sé
ceaṫrama uair amuiċ nuair
a ṫáiniġ sé isteaċ 7 bradán aige
a ḃí ċoṁ trom le uan caoraċ
buaileaḋ síos é. D'iṫeamar
an suipéar. Ċuadamar a ċodlaḋ

ar maidin lárnamhárach ar a toirt is
ar ghlaoidh an choiligh ar fhaiscíos is
go n-imtheochaimid i ngan fhios. Bhí bean
óg an tighe ina suidhe 7 bricfeasta
réidhte aice. Thug sí gloine fuisge
do ’chaon duine againn roimh á máir
mbáile agus páipéar ina dhiaidh.
Leag an fear a bhí in éindigh
liomsa leabhairíní buidhe ar an mbord.
D'aithnigh mé uaiṫi gurb é an marlas
is mó a fuair sí amuin é a
thairgint dí. Níor ghlac sí é.
D'imthigh linn agus sráin sí
dúinn céad fáilte a mbeiṁís amach
agus bíomar ansan abhaile le car
an porta tráthnóna
Bhí sé ag cionn bliana ina dhiaidh
sin an oidhche a bhí aonach an fhoghmhair
an Spidéil nuair a chonnaic mé
an fear seo a dhúil ansan agus

ḋar liom féin go dtáinig cineál gnaoi agam air, "Pé bí tír a bhfaca mé ṫú," arsa mise, "ċar tú [illegible] [illegible]."

Nuair a ċeannuiġ mé ḋó, sin é an uair a d'aiṫniġ mé é.

D'ḟiafruiġ mé ḋó cé raiḃ sé ag ġul. Duḃairt sé liom go raiḃ sé ag ġul ag an Spidéal ⁊ as sin go Gaillimh.

"Fanfaiḋ tú in éinḋiġ liomsa anoċt," arsa mise. "Béiḋ mise ag ġul ag an Spidéal mé féin ar maidin ⁊ béiḋ tú in éinḋiġ liom."

Ḃí a ṡáiṫ aige, d'ḟan. Nuair a ḋinnis mé ḋó cé ḃí ann.

Aċ ḃéarrḟainnse rud ḋo ḋóire lonnuis é. Buḋ é tiġ na máṫar sin an teaċ is gnaoiṁeamala ar ċos mise ariamh ann. Bean ṡé ċlainne [illegible] 11/5/30

mícéal ó Cearra ⁊ an t-iasg
Loċ Cloċar a Loċa
Loċ Ṫulaċ an Leaṫair

foclóir

talam mígearaiċ — i ndon an rud a ṫabairt
talam coiligneaċ — talam gorta, garb
talam sruṫ-ġainim a mbeaḋ an ċréafóg
agus an gainimín tré ċéile ann
go maiṫ le haġaiḋ barranna
talam fíorḟód gan a bieiṫ agat ann
aċ fód na láiḋe; talam aonḟód
talam ar an leic = talam sgreabaċ
talam dubarabán créafóg ḋub gan cloc
dubaċanaċ, talam dubaċ, an rinnḋubaċ
talam cloċa beaga ? cloiċe beaga
go maiṫ le haġaiḋ fataí coirce eorna
an talam a gcloisfiḋ tú fuaim
na láiḋe ⁊ naċ bfeicfiḋ tú an
ċloiċ, ní ḃfuigfiḋ tú aon
claise ḋoiṁne ann
claise ṡruiṫ nuair a ṫioċtar múrloċ
béiḋ an sruiṫ innti. Is ionann
claise ḋoiṁne ⁊ claise ṡruiṫ

M'oncal Colm

~~Bean ó Fháin 7 an bhalbhánaí~~.

Bhí oncal agam, Colm Mac Thuathaláin,
a chaith cúig bliana 7 dá fhichid in
a mhairnéalach ~~[illegible]~~ i n-imeacht an achair sin
is ag obair ag an athair is ag an
mac a bhí sé. Agus ní raibh
focal Béarla aige an lá tháinig
sé abhaile ach oiread agus bhí ag an
madra. Ní thuigfeadh sé scilling
do dhéa. 'Sé an chaoi a ndearnaí sé,
thug pingin dár shaothraigh sé a
thabhairt dá bhean. Chuir ~~[illegible]~~ sise a
hainm féin 7 ainm a dreifíre síos
leis sa mbanc. Nuair a cailleadh
an bhean bhí an t-airgead ag an
dreifiúir, 7 rud ar bith a thógaint
sí a thabhairt, a thabhairt dó.
Ní raibh fios aige céard a bhí aige.
Sgríobh sé litir abhaile annsin
ag m'athair-sa agus d'fhiafruigh
sé dó dá dteagadh sé abhaile

an leigfeaḋ sé isteaċ F. Dubhairt
m'aṫair leis má ṫógann sé isteaċ
go raibh fáilte roimhe. aċ naċ bhféadfaḋ
sé a ráḋ go brátaċ gurbh é féin a
ċuir fios air. Ṫáinig sé isteaċ bhí
lastcúis mór ag teaċt aige —
leabaċa, bráiṫlíní 7 pluideanna.
An oíḋċe a ṫáinig sé abhaile ba ḋ é
gnáṫ na tíre nuair a ṫiocfaḋ
fear nó bean abhaile ar Mhaireacá
leaṫ-bhairille pórtair a ḃeiṫ sa teaċ
hinnsiġeaḋ an sgéal dó nuair a
facṫas naċ raibh sé ag cur aon
ċostlaċt air féin.
"Níl aonduine dhá ḋéanamh sin," adeir
sé aċ amadán
D'imṫiġ m'aṫair 7 ċuir sé fios ar
leaṫ-bhairille pórtair. Ní raibh aon
ḟear sa teaċ is mó a ḋól sáiṫ
pórtair ná Colm féin.

ḋíol máṫair an leaṫbairille pórtair
leis an ġ-ḋóir. Coiġċís a bí sé sa
mbaile nuair a ḋíol sé máṫair
go Gaillim i ndiaiḋ leis. Réiḋtiġ
siad amaċ iad féin. Ċuadar go
Gaillim. Nuair a ċaiṫeadar a
mbricfeasta bualeadar soir ag
an mbanc. Leag sé trí céad
go leiṫ punt sa mbanc.
"Sílim," adair sé, "naċ bfágfaiḋ mé
mo láiṁ féin folaṁ". Bí bille eile
aige a raib cúig ṗunt fiċead
ann. Ceannuiġ sé ḋá sparán.
Ḋfágaḋ sé ceann sa mbaile agus
ċioḋ an ceann eile ag imṫeaċt
ina ṗóca aige nuair a bíoḋ sé
ag obair ar fud na talmann. Ní
raib fear oibre ar bit a bí
i ndon a ḃualaḋ amaċ le ~~sa~~ saoṫar
bí grinn agus bí sé ċoiṁ gronta sin

ḋíoluiġ sé ⁊ ċeannuiġ sé asal, a
ṫug sé coróin is punnt air, a
ṫiubraḋ ag an ngarrḋa é ag obair
agus a ṫiubraḋ abaile é tráṫnóna.
Bíómar aon lá amáin ar an bportaċ
ag gróigeaḋ móna ⁊ bí an lá ċoim
te ⁊ go mbaḋ an fiaċ dub ag
cur a ṫeangaḋ amaċ. Sé an ċaoi
a dteagaḋ ar ndinnéar ar an
bportaċ againn. Ṫáinig beirt
col ceaṫraċa dom féin go dtí
muid. Suiḋeamar síos ag caiṫeaṁ
tobac. "A Ċuilm," adeirim-se, "tabair
luaċ leaṫ-ġalúin portair do ~~[illegible]~~ Cóilí."
— duine den beirt colċeaṫar, — agus
ṫiubraiḋ sé ċugainn é."
"Naċ flaiṫeaṁail an ṁaise duit
é", adeir sé. "Sin é an ċaoi
ar ṡaoṫruiġ Colm a airgeaḋ ar
an mbác Bay South Boston

Is gearr go dtáinig an dá dinnéar, dinnéar ár gcolceathracha ⁊ ár ndinnéar féin. Nuair a bhíomar réidh thug Colm leis píosa aráin agus ghlaoigh sé ar Francis-sin [illegible] an tairní a bhí aige ar an asal. Is ó Josey Francis a cheannaigh sé an t-asal

Bhí an t-asal istigh ar an taobh thuaidh [illegible] an t-arán dó. Sé a bhí tógtha.

Thosnaíomar ag gríosadh arís. Is ar an imirt a bhí siad ag gríosadh agus [illegible] taobh amuigh de, ar an mbeirt ré bhí breathnú a thug mé thairis chonnaic mé an rud geal. Chuaidh mé anonn chomh fada leis. Céard a bheadh ann ach a spásán a chuir ar a

Críoċnóċas

póca. Ṫóg mé í ċuir mé im
póca í. Ní raiḃ fios agam céard
a ḃí ann agus ḃfada liom ná mo
ṡaoġal go mbeaḋ sé i n-am sgoraiḋ
"Mear ṡí a Ċuilín," adeirim-se
"Cá ḟaida go dtugamuid suas?"
"Nuair a ċríoċnóċ muid an
barr móna seo. Bíomar ag obair
linn gur ċríoċnuiġeamar é.
D'imiġ leis. Fuair sé a asal
ḃuail sé ar marcuiḋeaċt air
agus ċuaiḋ sé abaile. Ḃuail mé
ḟéin soir go dtí na colceaċraċa
a ḃí ag obair taoḃ ṡoir díom
"A Ṡeáin" adeirim-se le duine
acab, "'dar tú le dinnéir lit
ḃraiṫeain a ċaill an sparáin?
"An ḃfuair tú é?" adeir sé
"Ṫánag go ḃfuarar."
"An raiḃ mórán ann?" adeir sé

"Níl ḟios agam céard tá ann go n-osgluiġimid é."

Ḋ'ḟosglamar an sparán agus séard a bí ann trí ġiní buiḋe agus oċt bpinginí déag.

"Céard a ḋéanfas muid leis?" adeir an dreaṫáir eile.

"Fágaiḋ annso," adeirim-se.

"Ólfamuid na hoċt bpinginí déag" ġól.

"Céard a ḋéanfas muid leis an gcuid eile?" adeirim-se.

"Ceannóċamuid adbhar cumraiġe ~~torraiċ~~ agus cuirfimid ġá ḋéanamh í," adeirim-se.

"An ḋtiocfaiḋ tusa go Gaillimh dia Saṫairn?" adeirim-se le Cól.

"Tiocfad," adeir sé. Ṫug mé cuige na trí ġiní. Ṫug sé ~~ab~~ aḋbhar cumraiġe ~~cumraiċ~~ abaile leis canbás 7 tearra. Ins an am sin

b'fhinn í an chéad-chuairt a bhí agam
bhí bád agam for marin .

adó déag 7 punt díolfá ar an
méad sin agus cúig déag don
fhear a dhéanfaidh é. Ach tráthnóna
na hoíche seo ar chaill sé an
t-airgead dubhairt sé le máistir scoile
a bhí ar lóistín in a theach
againn "Ná bíonn tú ag dul
soir ag teach na scoile amáireach
chuirfeá tú cupla ontwbac(?)
agam?"
"Tiocfa nach dtiubhrainn adaoir(?) sí
= béidh mé ag dul soir chomh fada le
tigh an tsagairt"
Nuair a chuir sé a lámh ina póca
le lucht an tobac a thabhairt dó
ní raibh sparán ná airgead aige.
An uair a chuir sé ar chuir
sé sgannradh ar an máistir scoile
agus an ciste a bhí ar an teallaigh
chuaidh sé daoine leis an ansin(?) [illegible].

"Céard tá ort a Chaitlín?" adeir an
máighistreas.
D'inis sé dí.
"Tiubhradh mise iasacht é, agus mo
chuid airgid féin," adeir sí. "Geobhaidh
tú fós é."

Níor ith sé aon ghreim ag dul
a chodladh dó. D'éirigh sé ag a
hocht a chlog ar maidin lár na bhárach.
Níl aon fhios dar ghróigeamar an
lá roimhe sin nár leag sé ariamh
ag cuartú an airgid 7 gan é
le fághail aige. Ní raibh aon
focal le fághail uaidh i n-imtheacht
seachtaine. Dia Domhnaigh a bhí
chugainn tháinig Mac Dresfire ar
cuairt aige, 7 ní ar cuairt a
tháinig sé ach ag iarraidh iasacht
airgid air.
Ba iarraidh dó 7 ní fághail.

Ní raibh aon maith dó dá iarraidh.
Ní bhfuigfeadh sé é, ná Naoim Peadar
dá dteagadh sé — nár leigidh Dia
go gcuirfinn bréag air. Tháinig
Seán, dreatháir Cóil, go dtí é.
"Cuir ainm Peadair síos leis an
airgead bainc i n-éindigh le d'ainm
féin nó béidh siad sin ag tígeacht
i gcoinnibh ag iarraidh an airgid
ort 7 ní thiubhraidh siad socruigh
ná suaimhneas duit". adeir ~~Cóil~~ Seán
An oidhche céadna tháinig sé go
dtí mé féin. "Tabhair isteach
an capall anocht", adeir sé
"Tuige?" adeirimse
"Béidh mé féin 7 tú féin ag dul
go Gaillimh ar maidin. Ní thiocfaidh
duine ag fios cár", adeir sé
"capall ainnsin againn, srian 7
diallaid."

Ní raibh an focal againn "díṫeaṁar"
Seanḋ tá anois ráiḋte "díṫimiḋ"
Ní hé gaċ aon lá a ċloisear tú
díṫeaṁar.

D'imiġ linn ar maidin agus ċuamar go
Gaillimh. D'íṫeamar ar mbricfeasta
i dtiġ Antoine Uí Fhína. Buaileamar
soir ag an mbanc
"Seo anois," adeir sé leis an ardċléireaċ,
"tá mise ag cur a ainm síos
le mo ċuid airgid i n-aiṫniḋ le m'ainm
~~cuid airgid~~ féin"
"Níl fios agam," adeir an cléireaċ
"céard tá tú a ráḋ."
An fear ba ġoire don ardċléireaċ
labhair sé.
"Tá fios a'm-sa," adeir sé, "céard
tá sé a ráḋ, agus tá aiṫne agam
ar an bfear óg."
"Cé'n gaol atá agat leis an bhfear
óg?" adeir an tardcléireaċ
"Sé mac mo ḋearḃráṫara é," adeir
m'oncal.
"An bhfuil aon ċuimhne ort féin?"

adeir sé—agus Curley an cléireach ab
adéinnaim teangan
"Níl!" adeir Míceál, ⁊ ní raibh ariamh.
"Well," adeir an tÁrdchléireach, "tá mac
do dhreathára shéacaí gar duit. Tá
sin ceart," adeir sé
"Gabhaidh anonn go dtí an fear
sin thall. Tá muid réidh 46."
"An mbéidh tú ag tarraingt
don fhioc anois?" adeir an seanbhuachaill
liom-sa. "Nach ar bhí a thiubhras
muid go gcaillfinn anuraso thú
tarraingeochamaid punt. Béidh
dhá scilling a'd-sa ⁊ dhá scilling
agam-sa"
Bhí fuirmeacha crochta ar thaobh
an desk ⁊ chaithfeá t'ainm is do
shloinneadh a scríobh ar fuirm
agus iomlán an airgid a bhí tú
a iarraidh. Rug mé féin ar

an bhfuarais sgríobhfas m'ainm 7 mo
shloinneadh air agus "five pound note"
faoi chíos.

"Go leór anois, a shaimbhuachaill," adeir
Curley, "agus leag do lámh ar an
bhfrann." leag m'oncal a lámh ar
a bhfrann 7 leag Curley nóta
chúig phunt ag an saimbhuachaill

"Cuir ins an sparán é sin anois,"
adeirim-se.

Cuir sé ina sparán é. Chraith
sé lámh le mo Curley ag dul amach
dó.

"Cé ngabhfaimid anois," adeir sé
"go bhfágamaid-ne é?"

"Gabhfaimid siar go tigh Lenehan,"
adeirim-se

"Tabhair dom é sin," adeirim-se,
"agus sinnseáilfidh mé é, b'fhéidir
go mbfuighinn a shinnseáil annseo

Bhí fios agam go mbeadh a raibh aige agam ar ball.

sa mbanc ná i dtigh Lenehan."
Thug sé dom an nóta cúig punt,
Bhuail liom chuig Mr Curley agus
thug sé ceithre páipéar puint
agus dá leath-ghiní buidhe dom.
Chuir mé na ceithre páipéar im'
póca ⁊ choinnigh mé an dá
leath-ghiní im' láimh. Nuair a ghabh
mé amach ar an tsráid thit mé
agus an dá leath-ghiní. [leithghiobóran]
= Coinnigh thú féin ceann, adeir
sé.
Choinnigheas. Bhí deich is ceithre
puint agam is leath-ghiní aige-sean
leanas don obair sin nó go
bhfuair sé bás. [Bhí trí sgóir ⁊
cúig puint i ndiaidh a bháis. Níor
cuireadh aon fear ó Ghaillimh riamh
is fearr a cuireadh ná é.
D'imigh clann a dhriothár nuair

an tAṫair Horty ⁊ an Sgríḃeaḋ

Peadar Breathnach as Dormaol
an madra a ḃí aige agus
cárt uisge beaṫa ann

an bean a ṫug an bád go Meiriceá
long dá ċrann Máire Nic Giolla Pádraic

nuair a ḃí na saiġdiúirí ag siúl
go h-Inis Bó Finne. Seán Ċreaic

Fr. Horty ⁊ an pobal

a fuair sé bás ⁊ ṫángadar isteaċ go
dtí Daly an tornae. ḃí siad san
ag iarraiḋ an tairgead a ḃaint díomsa
Cailleadar airgead leis aċ níor airiġ
leob. Níor ṫarrainġ mé pingin
dá n-airgead go ceann bliana ina
ḋiaiḋ sin. ḃain mé deataċ as.
níl baogal ar biṫ nár ḃainneas.
ḃíonn mé madra láiṁe ar mis
Curley agus cárt fuisge istiġ ann
baḋ as Condae na Gaillimhe é ⁊
ba ḃréaġ an Gaeḋilgeoir é. ṫar
éis gurb as Gaillimh é ní raiḃ
aon ṁianaċ ar a ċuid Gaeḋilge
baḋ as bealaċ na Sluaiġe a ṁáṫair
ḃíoḋ sé ag obair ar an talaṁ ag a
m-a aṫair nuair a ḃí sé óg agus
sgoláire boċt dá ṁúineaḋ sa mbaile
san oiḋċe. ḃíoḋ sé ag leiġeaḋ
againn-ne sa tSaṁraḋ agus Deaniar.

focal béarla a labhraidh sé linn ach Gaedhilg.,)
bhínn ag cargaí leis ar na lochanna.
D'imigh sé thar sáile ar fad. 12/5/30

Brian Ó Fathaigh 7 an Lochlannach

Lochlannach a bhí ina chonrácaí ar oibreacha i Meiriceá. Bhí m'uncail Colm ag obair faoi. Tháinig Éireannach as an mBearna Ghaoith ag tarraingt oibre ar an Lochlannach lá. Brian Ó Fathaigh a bhí ann. Nuair a chuala an Lochlannach an t-ainm baiste a bhí ar an bhfathach tháraidh — dubhairt sé leis: "I dont want you, Brian." "Mara n-aithnigheann tú anois mé, aithneochaidh tú arís mé," adeir Mac Uí Fhathaigh. Tharraing sé air 7 d'fhág sé sínte é. D'imigh sé annsin 7 chuaidh sé go Pittsburg ach ní raibh a thuairisc ag aonduine cé ndeachaidh sé

cuartóir — Seadar

Ruimhigheadh amuigh ar a loirg agus
rinne detective amach an áit a raibh
sé ag cur faoi. Nuair a tháinig Brian
ó na chuid oibre bhí sé ag fanacht roimhe.
Bheannuig Brian dó. Nuair a bhí
a bhéile caithte ag Brian thosuigheadar
ag caint is ag comhrádh
Dubhairt sé le Brian gur bé an
chaoi a raibh sé ag tóraidheacht,
oibre go raibh sé tinnte air í
a fhágail. Ghlaoidh Brian ar bean
an tighe: "Ná scaoilidh bladh na daoine
ar seo", adeir sé, "nó go bhfághaidh sé
obair 7 feicfidh mise tocht é."
Thug Brian amach é 7 thug sé
daoine dó. San oidhche lárnabhárach
rinne sé an rud céadna leis.
An tríomhadh hoidhche chuadar amach
síos ... an uair a chuir an
detective a láimh ina phóca

Ṫug sé peictiúir aníos as a ṗóca:
"An aiṫniġeann tú é sin?" arsa sé le Brian.
"Aiṫniġim," arsa Brian. "Sé mo ṗictiúir féin é."
"Imṫiġ leat anois," arsa sé, "i mbárac agus tabair an taob ó ḋeas ort féin. Ċuiriġ tú i do ḋuine uasal ḋom-sa agus béiḋ a ṫoiċ ort, sábálfaiḋ mise tú." Ḋimiġ Brian ó ḋeas 7 níor facaḋ ó ṡoin é Sasannaiċ a bí san ngarastúin.

20/5/30

Máire Mc Giolla Pádraic
an bean a ṫug an long go Meireacá

Ins an am ar ṫosuiġ na daoine
ag ḋul go Meireacá as Gaillim
ḃí trí long ḋá ċrann a riṫ
Pairinteárai. 'Sé an t-ainm a ḃí
ar na trí ~~ṡoiṫiġ~~ captaen seo a ḃí ar
na trí ṡoiṫiġ seo Captaen York
ar ḟear acab, Captaen Wallace ar
ḟear eile, agus Captaen Mac Ḋonnċaḋa
ar an tríomaḋ fear. Is iomḋa lá
a n-éiriġeaḋ leis na trí ṡoiṫiġ
a ḃeiṫ sa dug i nGaillim mar is
an am sin ḃéarfaḋ ó ḋíoċfá go
Pairinteáraiċ go mbeaḋ sé trí mí
ag ḋul má ṡeolfá. Ort féin a ḃí do
ċuid bainne a ṫabairt leat indo
ḃotga féin, go glas 7 t-socair air.
Ḃí Domnaiċ Greag ann agus na

trí ċaptaen ar a gcomhairle féin.
Ðuḃradar le n-a ċéile go mbeaḋ lá
pléisiúir acab. Ṫógadar báidín trí
seol ar cladaċ Teampull Muire
agus ~~an~~ d'iomċradar an báḋ isteaċ
leoṫa agus ċuadar go Cill Rónáin
Siúbladar leoṫa soir ar fuaid an
oileáin nó gur ċeapadar go raib sé
in am acab a beiṫ ag tabairt a
n-aġaiḋ ar Ġaillimh. Ṫáinigeadar ag
an gcéib 7 bí na báḋóirí feiṫiġṫe
rómpa. Bí fuaraċ deas gaoiṫe aniar
ann agus bí cúpla beag tóġṫa ag na
báḋóirí. Ċuadar ċun seoil. Nuair
a bíoḋar tríomaḋ cuid cuain tosuiġ
sé a ncaraḋ.
= Tiubraiḋ mé punt duit, 'adeir
Captaen York leis an mbáḋóir
má iompruiġeann tú an ~~[illegible]~~
seol isteaċ 7 féaḋar go ċuimaċta

léarán píosa gorm ar an spéir agus dearg tríd. Séard atá ann tuimeadóir gaoiṫe.

mar ċonnaic sé go raiḃ an t-iasgaire a sparáil a ḃáid. "Ġaḃfainn-se ḟá ġaḃáil", arsa an Caiptín, "Ṫaiċ le cleaċtaḋ an tsroṫaiġ tá mo láṁ ró-ġarḃ"

"Ṡí na ḃac leis sin", arsa Caiptín Wallace leis an iasgaire, "níl ḟios aige céard tá sé a ráḋ."

Ḋírig York ina ṡeasaṁ agus rug sé ar ġuallaiḃ ar Wallace: "Maraiḃ nac fiú liom é ċaiṫfinn ṫar bord amaċ ṫú"

"An bfeiceann tú an léarán sin ṫar ḋuaiḋ?" arsa Caiptín York

"Feicim", arsa Wallace

"Céin meaḃair?" arsa York, "a ḃainfeá as sin?"

"Ní ḟéadfainn tada a ḋéanaṁ ḋó," arsa Wallace

"Is mór an peacaḋ saoġalta,

adar York, "atá déanta ag an bhfear
a ṫug comhairle roiṁe ḋuit"
Ċuaiḋ York ag gabáil an báid
mar ṡanntuiġ an tiarsaire an puint.
Nuair a bhíodar ag gabáil isteach báid
an ġeata bhí na sleamhnántraċa ag
ḋul anuas an dug ḋo na sróbaib:
"Anois," adar York, "a raibh tú
i ndon meabhair a ṫabhairt ar an
leagán?"
"Caiṫfimíd ḟanamhaint anois é sin
adar Captaen Mac Donnċaḋ, "bí
lá maiṫ againn Dia Domhnaiġ seo
ċugainn"
Ṫug Captaen Mac Donnċaḋa cuireaḋ
ċun dinnéar dóibh go Grosvenor
go Muiġ Cuilinn. Baḋ sin é an áit
a raibh a aṫair ina ċomhnaiḋe,
Liam Ruaḋ. Ċuadar ann. Bhí an
dá ṡagart Muiġ Cuilinn ann agus

an dochtúir ar an dinnéar. Nuair a bhíodar subhach sásta agus teas-tuig fuaradh uathab chuadar amach ar an tsráid.

"Well," adeir an dochtúir, "sé tigh Chaiptín Mhic Dhonnchadha an teach is fearr ar fhan mé ariamh ann."

"Is beag na tighthe ar fhan tú ann," adeir an sagart, "thar éis mura a bheith ann indiu," adeir sé, "sé an teach is measaighe ar fhos mé ariamh ann."

"An ndubhrais tú tuigidar dom leis an bhfocal?" adeir an dochtúir.

"Is mé an fear ceanann céadna atá indiu."(2)

"Bíodh muna ag éisteacht leis," adeir an dochtúir.

"Cé tuigidar," adeir an sagart nach dtug sé a athair i gcoimhluadar thairis é fhágáil cois na teineadh.(3)"

i gcoimhleadar leis an gcat? Ceard tá
le fáil anois agat?" adeir sé leis an
dochtúir.
"Níl tada," adeir sé, "ach éirghimse as,"
"An méid a chaith mise ann," adeir
an sagart "ní raibh sé aon mhaith
dom. Nuair a bhím mé m'inntinn
agus smaoiním mé ar an gcéad
ar thóig an t-athair an mac sin?[1]
Anois," adeir an sagart, "tá deireadh
mo chuid seanchusa déanta agus
ní bhfaighidh mé níos mó ina
thimpall."
Sin é lá spóirt Árann agus Chaipt
Caiptín Ruaidh.

Bhí moill ar an dá chaiptín eile
ach ṡood Caiptín Wallace tráthnóna
oíche Nodlag le dá chéad agus naonbhar
paisinéirí. An oíche chéanna d'éirigh

an gála. Las na réalta agus plúch na spéartha — táinig sgamall ar na réalta bhí cnuic farraige ag tigeacht ~~[illegible]~~ uirthe go sílfeá nach seasfadh sí uair a chluig. Chaith sí mar sin in imtheacht trí oidhche 7 trí lá. Dubhradar le chéile annsin an chriú go ngearrfaidís na crainnte dhí agus go dtiubhraidís cead dí imtheacht leis an ngaoith. Bhí bean ar Bhéal Átha na Sluaigh ar bord aice 'Sé an t-ainm a bhí uirthe Máire Mhic Giolla Pádraic. Bhí sí ina bean an-bhreágh. Bhí sí féin agus an dara máta mór le chéile agus sé a d'innis dí go raibh na crainnte le gearradh dhe'n tsoitheach ag a sé a chlog tráthnóna. Thug sé ceithre fear fichead ar deic léithe

"Anois!" adeir sí, "más fada gearr a bhéas an soitheach ag imtheacht

Is gaoiṫe tá neart bráṫa acab aċ
níl againn-na aċ a beiṫ ag iṫe a
céile ó ṁaidin go maidin nuair a
ḃéar ar gcuid bráṫa caiṫte." Ċuaiḋ
sí anonn go dtí an caiptín agus
labhair sí leis

"Tá ḋá ċéad 7 naonbar ar bord
agat. Nac olc an claidhre ṫú agus
naċ beag an ṁuinighin atá ar Dia
agat 7 bídir", adeir sí, "Faoi 'n
am seo imbáraċ go bféadfá
t'ágaiḋ a ṫabairt i naon ċeárd
faoi 'n domhan. Má tá do ċuid
fear tugṫa agus a sríonaiḋ caiṫte
tá ceiṫre feara fiċead agam-sa
a oibreoċas an soiṫeaċ. Leagaiḋ
uaib na tuaganna. Ó ṫal tú é
a ḋul ċoṁ fada sin, adeir sí, bíoḋ
muinġal lag in-íoċtar."

Leagadar uaib na tuaganna, ṫónadar

a bfeirm bád fada le bliaḋ d'ḟágadar
annsin an soiṫeaċ agus an méad
a ḃí ar bord aice. D'imṫiġ leiṫeab
Ní rabadar ceiṫre céad slat ón
soiṫeaċ nuair a ṫáinig fairrge
a d'iompuiġ a gcuid bád bunoscionn
ar ais. Báṫaḋ iad.

Ḃí bean eile ar bord ar an Oileán Máiġrín
agus ḃí paisinéara ar bord a raib
mac Uí ~~Daġain~~ Ṁurċáin air agus bas é a rinne
an t-amrán

Slán 7 beannaċt leat a oileáin Ṗádraic
Is ann a d'ḟás mé 7 mo sinnsear rómam
Sé lobaḋ na ḃfraṫar a ċuir ṫar
sáile mé
Is Rí na ngrásta ar deaḃaiḋ slán
anonn
Tráṫnóna oiḋċe Nodlag sead'
d'éiriġ an gála
Dá ċéad 7 naonḃar a ḃí againn

ar bord
ní ar bheatha a bhí áird againn ná
ar shaidhbhreas saoghalta
Ach an tóg is an grionna ag gol is
ag caoineadh agus ag greadadh bos
Ach bhí beon beannuighthe againn ar
lár na tíre
Agus rug sí ~~[illegible]~~ i dtír muid go Meireacá
D'imigh an grian le ciuin na hoidhche
uainn
Agus d'fhágaisiad an t-ál úd
ar an mbeirbhín mhóir
Tháinig Mairtín Mac Giolla Phádraic go dtí
muid ar neart a gála
Rinne sí meaga gáire 7 shuidh sí
síos
Chaidh ar bun a nglúnaibh agus
abraidís an paidrín
Tá an stoirm láidir agus an
oidhche tar cionn

(Cuaidh Mór inniu ní tada dóibh ina taobh féin.)

Tá bean óg ar bord a bhfuil navigation aici

Tá dá fhear óg aici le cur i gcrann

Tá an bairceadóir óg leis an soitheach a stiúradh

Dá réir a compáis agus a mapa d'oibrí

Thuirlingeadh sé i dtír síos ag San Paul

(Aindrín Ó Mugáin a rinne an t-aistriú)

Bhí Máire Ní Mháille ag an Oileán Máirtín a dinnear do Mháire Mac Giolla Pádraic cén chaoi an soitheach a stiúradh. Ba ag an mbean a bhí comhairle an troid go ndéanfaidh sí go dtí the Isles of St Paul. Bhí Máire Ní Mháille i dinnear sí go raibh luich farraige ar bord

ainm leabar a ċaiṫ saiċ saiċzaini
dēag ar an bfairrge ag ġul go
Meiriceá. bí sí leat bealaiġ
nuair a ċuireaḋ ar ais arís iad
bí 300 ar bord Caiptín Yorke an
caiptín

Daoine ag imṫeaċt go Meiriceá
daoine gan Gaeḋilg 7 daoine
a ḃfan nár ḟéad imṫeaċt

a ḋoibreoċaḋ bád i gceánd ar bí
dá mbaḋ duine acab a léiġfeaḋ
an mapa is an compás dóib. Ba ar
Leitir Meallaín an ċuid is mó dá
raib ar bord. Léiġ Máire Mac Giolla Ṗádraic
féin an compás 7 an mapa
ċóg sí cúrsa. Ba í ī an
barántaċ a stiúraiġ an soiṫeaċ
Ba ar Leitir Meallaín é Luċt
fairrge a bí ina muinntir Ní
raib a leiṫéidí cruinniġṫe. Bí
aṫair Máire Ní Máille ina ċaiptín
ar ṡoiṫeaċ ṡmuigleara, Caiptín
Ó Máille. Ba ar an taoḃ ó ṫuaiḋ
d'Éirinn é. Cuir sé faoi ar
an Oileán Máisriún. Ingean duine
uasal a bí i Máire Mac Giolla Ṗádraic
7 duine uasal ceannuiġṫ.

29/5/30

Mulán Inḋreabáin 7 Mulán Ċadair

7 Ṫiar na ceargama móra leaṫ bealaiġ idir Ċarla 7 Ġrainn is ann atá Mulán Inḋreabáin 7 Mulán Ċadair. Dá ċarraiġ iad atá fó feaḋ dóiġ faoi uisge. Ní faca aon duine ariaṁ os cionn uisge iad. Tógfaiḋ tú feamainn ar do ṫarraiġe aníos ann. Níl aon ḃreac a ṡnáṁ an ḟairrge ariaṁ naċ ṡeasann ann aċ an sgadán. Dá mbaḋ é an ballaċ féin atá buarṫa ar an ġoladaċ seasfaiḋ sé ann. Aċ níl aon ḃreac is coiṫċeanta ann ná an bréam. Iasgairí an Ċladaiġ is ann a ṫiocfaiḋ siad nuair atá siad ag iarraiḋ bréams. Ní seasann an sgadán ann. Ġeoḃfaiḋ tú an ronnaċ ann ġeoḃfaiḋ tú an ċnúdán ann. ġeoḃfaiḋ tú an mongaċ ann. ġeoḃfaiḋ tú an ġrorgán cian ġeoḃfaiḋ tú an blaiṫínín carraige ann. ġeoḃfaiḋ tú an faoitín ann

ġeobfaiḋ tú an ballaċ muire ann
ġeobfaiḋ tú an langa ann. ġeobfaiḋ
tú an ċadóg ann. ġeobfaiḋ tú
an turbard ann. ġeobfaiḋ tú
Jack a Dorey (Seán an Díspeabairg)
ann. ġeobfaiḋ tú an sole ann
ġeobfaiḋ tú an leaṫóg ann.

Tá an dá mulán só fada ó ṫalaṁ
le haġaiḋ sgadáin searain ann. Tá
ṫusan sa ṡláinte an sgadáin uisge
na talṁana agus ḃá ṫusan
sa ṡláinte an sgadáin uisge na
farraige. Sin é an fáṫ go seasann
an sgadán i n-áit a ḃfuil na heasbreaca,
ag Carla, ag an Tiḃ Lín (ag abainn
an Ġuirc) agus ar an ród go Gaillimh
ar aġaiḋ na Coirbe, aċ níor
ċuala mé ariaṁ gur ṡeas an
sgadán ag béal abann Ġaoimlin

bíonn an babán gréine féin ag an

dá ṁuláin. Ċuala mé féin bulla dan
ṁaide rámha air. 26/5/30

an Leabán Gréine

Breac é an Leabán gréine gan anaċain
ar biṫ. Má ḟágann sé an lá breág cuirfiḋ
sé a bolg bán os a ċionn le sámhas
an teas. Má ċuimleann tú cos garḃ
nó maide rámha go réiḋ da tórṫaiḋ
sámhas ag tigeaċt air. Sin é an fáṫ
a n-éirigeann sé i mbarr an uisge
le cineál grís éigin a ċagans tríd
a ġnasceann. Bhí fear ins an lóċán beag
a dtugadh Séamus beag Mac Ṫnaiġoláin
air. Badh é an fear fairrge a b'ḟearr
ó Ċeann Ċarla go Gaillimh é. Bhí
plám mór de na curraiċín amuiċ an
lá sin 7 de na báid. Connaiceadar
an leabán ag éirge taoḃ amuiċ de
ċarraig béal trágaḋ. 'A Ṡéamus,'

adeir duine acub. féach thoir an lochán
bí Séamus briotach ~~balb~~ mar sin sin adeir
sé mearaighe go an ngeobfaidh mé an
láimh ionnuaictear air?
Tuige nach ngeobfá adeir duine acub
mó tá téad nuaí agat
Téad ~~nó lom~~ nua glan aniar as
tigh Ruadháin. Iompar leat soir
anois a Pháidraic Uí Chadhla fear a
bí 'sa gcurach leis. Nuair a
tairngeadar/ingar dó: tá sé ann
a bhuachaill, adeir Séamus cíc an
áit ar chodail sé aréir ní ann
a chodlóchaidh sé anocht
Ceangail sé an téad de loirteoc
an ghad agus suas dá láimh thug
sé iarraidh faoi'n lochán agus
chuir sé an ghad faoi'n gcnáimh ann
Nuair a ghortuigh sé an lochán
d'éirigh sé chuig gioigle deag san aer

Soir leis an gcuan. Tosaigh Séamus ag
sgaoileadh téada leis nó go raibh
deire na téada caithte
Tamall ag na portáin adeir sé
Ṫosuiġ sé ag cuartú na sgaine
go ngearrfaḋ sé an téad. Bhí sé
cinnte ar an sgian fágáil bac !!
Ḃárd a bhí ar caipín Gunnbádóra
an tíġ a mbíoḋ an píopa i stalla
agus Ṡíl sé go raibh an sgian ann
nach sin é an sgian leagtha le
t'ais ar an seas adeir Mac Uí Ladhla
bhí amharc Séamus leaindisi ina súilib
Ċaiṫ sé uaiḋ an caipín tar bord
amach. Rug sé ar an sgian. Ġearr
sé cuig féad' déag 7 fiche de téad
Soir leis an leabhán an caoláire (cuan)
agus an téad ina ḋiaiḋ ansan
Soir le Séamus ina ḋiaiḋ le na
cunaċ agus ar léir mar bhí an

Leabain ag imteacht bhí sé ag cailleaḋ
na fola ach ar ndóigh céibh an Spidéil
féaḋ dóigh an leabain bárnuighe. Tug
Séamus leis é go dtug sé isteach
i seomra-céibh an Spidéil é. Spáin
mac ~~[illegible]~~ cén caoi a n-oibriḋ
sé é. Níor chuala sé riamh bhí naoi
bprionta déag ag Séamus mar geall
air.

Tá Séamus le cupla bliain anois
é féin ag déanamh a chuid curaca
féin. Níor leag sé curach ar uisce ar an Domhnach
riamh go mbeadh aifreann aige.
Dubhairt sé fear ar bhí a léigheadh
aifreann ná bhí caoi a dtiocfadh
an lá ar fairrge ní raibh an
tochaball istigh a bádaḋ.

Caithfí an ghliomadóir dul ar an
bhfairrge dhá Dhomhnaigh féin nó beadh
ngabhfaidh tá na baoithe istigh ag

an earcoin.

Níor corruiġ an clár nó an trail ó na ḟeiġdí anuas nać ngeobfaḋ Séamus a mbolaḋ — ġeobfá bolaḋ na ngiúrann orṫa. Is aisc a bíoḋ ádmad na tíre. Ḃí sé aon oíḋċe amáin 7 nuair a ṫáiniġ sé ó ċuairt dubairt sé leis féin nać ngabfaḋ sé ar leabaiḋ ar bit aċ go luiḋfeaḋ sé ċois na teineaḋ mar ḃí sioc mór rabarta ann agus formán gaoiṫe anuas uaṫas. Ná tó aon ċlár adair sé ó Sill na nglasóg Uċaiċ ná aon píosa de ṗáil biḋ sé i gcuairṫiú na Seanraċ (anuas ó Cor na Rón) ar maidin

Dimiġ leis nuair a ḋúisiġ sé Síl sé go raiḃ sé níos fusa ann ná mar ḃí Rug sé ar a ṁaide agus ar a lamḋóir biḋ é féin a rinne an lamḋóir — ḃí ceirne plána gloine ann.

bí an oíḋċe an-ḋub bí sé ag déanaṁ
síos ar an gcladaċ agus táinig sé
sé i mullaċ árd a dtugann siad
árd na feoṁranda air. Nuair a bí sé
ag éirġe síos le fánaiḋ i bfoisgeaċt
trí céad slat don fairrge buaileaḋ
anlar mar na hargadaí é le creatóg
agus bí sé ag déanaṁ amaċ go raib
tnaṁam leaṫ ċéad meadácan ann,
Nac fairsing atá creatóg agaib
adeir sé, mar nár cuir aon ḃlas
ariaṁ aon ḟaiċċíos air, águs mó
tá sib ċoṁ tuirseaċ sin do
~~[illegible]~~ caiṫiḋis anusin ċuas ar
na leacraċa i ngarrḋa Ṗaits Ṗáidín
Í— garrḋa a bí aige féin.
Ḋíriġ leis ina ḃealaċ níor
ḋéanaḋ air níos mó. Sinbád é
siar le tuirn 7 ní raib sé
i bfoisgeaċt deiċ slata dá bígí

'na lán mara. fuair sé maide rámha
cocbád "tá tuille 'na ḋiaiḋ seo", adeir sé.
Ag dul siar ag béal bóṫair baile an
tiġe móir ċuaiḋ o ċos síos ~~ta~~ i
dtóċar (gullet). Coinniġeaḋ aonduine é
bíoḋaḋ ag fáis ar a ċos i gcoimpáraid
Go raiḃ siḃ ag an diabal, adeir sé
a bfuil siḃ ag cappaḋ an ċos a
bainṫ díom.

Sin é an uair a fuair sé fáṡal
le n-a ċos a ṫabairt ar. Ní
raiḃ don tóċar aonduine ariaṁ
agus ní ḃeiḋ go bráċ aċ tráiġ
gainiṁ com mín leis an síoda
aċ ón lá sin go dtí an lá má
inniu ann. Ní ṫaiṫiġ Séamus
beag le fairrge san oíċe.

23/5/30

Ġromadóireaċt
na cléiḃ

an hotán gréine a connaic Peadar
ag Mulán Ċadair

Seán Ó hAnbfaiḋ

Ḃí fear amuiġ uair i nGaillimh. Sé an
áit a raib sé 'na ċomnuiḋe ar Ċladaiċ
Ṫeampull Muire. Sé an t-ainm a ḃí air
Seán Ó hAnbfaiḋ. Ins an am sin ḃí
céad agus cúig ann de ḃáid faoi
ann ṡeoil ag fágáil na céibhe. Ní'l aon
báḋ den méad sin naċ raib ag
iomcur sé ċinn de ṡleaġanna agus
cábla leaḃair. Sé an fad a ḃí i gcábla
an leabain ag na hiasgairí ón
ḟairrge ḃig go dtí an ḟairrge móir
trí dualaiḋ cnaibe ann 7 dual síoda
ina lán. Ní raib aon báḋ ar an
méad seo a ḃí ċom feicsiḋe le
báḋ Ṡeáin Uí Anbfaiḋ. Ḃí antóir ag
Seán ar an mbr aon Ṡeoil na báid
ar maidin Dé Luain an lá seo le
dul ar ċúla na n-oileán ag iarraiḋ
cnuadáin. Ṫáinig an lá ina ċiapla (maiḋ)
orṫaiḃ agus gurab ar éigin a rinneadar

Cill Rónáin ó ló. Cuadar isteach agus
thosnuigheadar ag ól nó go raibh duine
a gcuid airgid caithte ar fad mar
bhíodar ag dul domhain ins an ól
Is amhlaidh is mó a bhí sé á fhágáil
Thosaigh Seáin ag glaodhach bhí sé ag
tabhairt ól do na hiasgairí nó go
raibh deich bpuint fichead ina bhille
bhí an t-ainm air agus an meas
dá réir

Ghlaodh bean an óstá ar uaigneas
air A Sheáin adeir sí tá deich bpuint
fichid indo bhille Níor mhaith liom
ín éiteach ar a gcoinne sin

Is maith an dinnear a thuillfeadh
sé don easpog adeir Seáin ach
níor leag Dia beanna nach dtóigfeadh
sé réidh

Bhí sibh a dul ar chúlaibh na
n-oileáin ar maidin adeir sí le

Congnaiṁ Dé agus teagascóċaiḋ Ḃraonáin
nac a ceartóċar go fóill. Ḋ'ḟan
Seán ar an ól an oiḋċe sin.

D'éiriġeadar ar maidin agus ċuadar
amaċ ar ċúl na n-oileán. Ṫáiniġ
na báid abaile Ḋia hAoine le na gcuid
éisg agus ċuaiḋ Seán arís ar an ól
Ar maidin Dé Ḋomhnaiġ d'éiriġ sé 7
ċuaiḋ sé ag an Aifreann. B'éigin
don mhnaoi ṡiúl amaċ 7 buidéal
fuisge a ḟaġáil dó. Ar maidin Dé
Luain ḟaoi gaċ uile bád aċ
Seán 7 hAnnbfaiḋ. Níor éiriġ sé ċor
ar biṫ. Ċuaiḋ a ḃean siar ag
colbha na leabṫa go dtí é

Is mór an náire duit é adeir sí
níl aon bád ar Ċladaċ Ṫeampall
Ṁuiġe naċ bhfuil seolta go
hoileán an dá ḃruinneog aċ tú
féin tá do ṫriúr ingean bocht-

Ċuaiḋ sé féin ⁊ Síle amaċ ⁊ d'ólaḋar
dá bhlaosgán. Ḃí cion mór aca aisti agat
bhí sí á ġuairniuġaḋ é mar naċ
mbíoḋ sé sásdáṁlaċ /

annsin ċuir ins an mbáḋ ag fanaċt
leat. Má tá sé mar agat adeir sí
níl tada ceab-san

Sin é an uair a ṁeaḋaiġ sé a
innsint

Gabh suas adeir sé ⁊ abair le
Dreisiúir Síle adul anuas. Ċuaiḋ
leat agam anois adeir sé an sgaf
(an bricfeasta)

leag

Ḋíġ sé a bricfeasta

Siubhail uait anois a Dreisiúir Síle
adeir sé go mbéiḋ dá bhlaosgán (dá
ġloine fuisge) againn.

Anois adeir sé leis an mnaoi
bíoḋ deis na hiasgaċ ins an gcleab
sin agat. Ins an lá sin sé
an dlíġe a bhí ag na hiasgairí an
bean ag tabhairt an ċléibín ag an
mbáḋ. / Ċuir an bean na dtruicse

Ins an gclab. Ba bhí breathnú a thug sí
tairsta connaic sí dá shlaod leabain
ins an sgrath os cionn an dorais
Sháth sí sa gclab iad agus níor cuimhnigheadh
le trí bliana roimhe sin iad. Thug sí an
chlab ag an mbád. Sheoladar. Nuair
a ghlanadar amach thar an trolur
ní raibh aon bhád le feiceál acab ó
thoir an Chaisleáin ansan. Dhírig leob
agus is é an taobh a ndeachadar chomh
fada le Ceann Carla. Dubhradar
nach bhféadfaidís Orainn adhónaim
go raibh sé ró-dhoireannach. Nuair
a cheadar ar an coire buaileadar
síos poca fataí. Bhíodar isteach
agus iad ag breathnú uathab nuair
a connaiceadar bád ag déanamh
orthab agus bád fada a bhí innte
bád a bhí thiar ar lucht móna fhagáil
i nGlinn Mhara. D'aithnig na bádóirí

Seán Ó hOnbḟaiḋ mar níl aon ḟear
aṁáin a ḃí go maiṫ faoi n-a póca
nać raiḃ eolas ag ċuid duine
air

a Ṡeáin adeir bádóir ní ċosfaiḋ
dá aon sgleaġ ar bord agad?

Dar Mac Dara go ḃfuil adeir Seán
rud nać raiḃ ar bord ceana agam
le trí bliana.

Tá bád anoir ó Conamara
trír imṫeaċt isteaċ go Gaillim
ag iarraiḋ sleaġ imṫeaċt a ḃfaca sí
tabán ar ṫráiġ Inis Oirṫir

ḃfuil tú a Ḋónaill na Fírinne
adeir Seán

Táim adeir an bádóir. Inis
a ḃfuil ceann adeir Seán tá páipéar
ann aċ níl aon ainm le fáġáil
ortab sin go dtí le éirġe gréine
i mbárac

Seoladar ar an toirt agus tugadar a
n-aġaiḋ ar ṫráiġ Inis Oirr
Anois adeir Seán Ó hOmhfaiḋ le na
bádóir cuir scraimpín ar do ġusfáid
agus beiḋ sé fargaiḋ agat áitbaoite
aníos ar maidin
Nuair a bí an bála istiġ acab ċuadar
cun suaimnis agus d'fan fear ar bord
uaċtair ag faire na maidne. Nuair
ṡíl ma' ḋeaṁuiġ grian ḋúisiġ sé
iad Ní raib an grian áirde fós
ar talaim nuair a ḋeaṁuiġ an lá bán
Anois 7 ní amáin adeir Seán
mac Dé ag cuideaċan le mo
ċoċos ṫíreaċ
Ċait sé an tsleaġ agus ċuir
sé i bpoll na tola uisge F.
Fear agus mac ag ar garda anois
má feiceann an badóir nac bfuil a
ġóċaire teidi uiġe tuibrais le an

tuaġ don téid) bí fuiġleaċ téada aige

Nuair a bí a cuid fola caillte ag an liabán d'éiriġ sé i n-uaċtar. Sgeana ag obair anois adeir Seán, aċ ní raib an t-áċar aige. ~~...~~

Ar ḃfeacaint ṫairis do ċonnaic sé an bád a ċuaiḋ ag tarraiṅt na sleaġ go Gaillimh ag déanaṁ gréab

Tá sé mall adeir Seán leis féin

Sin é an uair a d'éiriġ an liabán eile idir an dá bád. Ní raiḃ ag Seán aċ sleaġán eile fáġáil faoi réir agus níḋ sé ar iseaċ bí bád Conamara ag teaċt idir an liabán agus Seán.

A Ṡeáin Mí Ánbfaiḋ adeir Micil Ó Cloċartaiġ, tabair suas. Bí an Cloċartaċ an uair sin idir

Seán agus an habán

Inné a bfeannċar caillċear, adeir Seán ag caiṫeaṁ na sleaġ os cionn grann sínte an ḃáid eile. Nuair a buaileaḋ an habán sínceáil sé ḋá aon léim amáin ṫug sé an grann sínte ón gCloċarċaí ó ~~[illegible]~~ ḃál a báid amaċ. Caiṫ Seán ar ċúl a ċinn é féin. Már uisge arís é is fuisge amaċ é adeir sé.

Bí an Cloċarċaí ag imṫeaċt ag seolaḋ leis aḃaile

Anois níl sí ag imṫeaċt mar sin adeir Seán. Tabharfaiḋ sí congnaṁ-aṁainn

Is fearrmaiḋ adearfaiḋ é, adeir an Cloċarṫaí. Ḋúin an Cloċarṫaí. ~~[illegible] an ceol~~ Marbuiġeadar agus sgeanadar an ceann sin agus

Tósuigheadar an dá bád as an leabáin sin.
Tarraingígheadar an chéad ceann a
marbhuigheadh uirthi i gcéib Cill Rónáin
agus d'fhágadar badóir ag chaon bád
ag tabhairt aire dó sin agus ag baint
adhbha as. Chuadar go Gaillimh le
lóit an dá bád iar adhbha agus
cnamha agus dhíoladar Barbidge cad
Chuadar ar ais arís go Cill Rónáin
Bhí an chéad ~~báid~~ rud in Éirinn a
rinne Seán Ó hAnbhfaidh chul uirthi
go dtí bean an tósda agus deic
bruinnt fichid a rinneadh amach aice
Comhlíontana maith dhuit a Sheáin
adeir sí
Go mba fada arís adeir Seán
go n-airighidh a leithéid dhom
Thosuigheadar ag feannadh agus ag
gearradh nó gur lochtuigheadar
an dá bád. Chuadar go Gaillimh

agus ḋíoladar arís iad na hadḃa
agus na cnáṁa le Burbidge
Cuir Seán láṁ ina ṗóca. Ṡín sé
trí scór punt go Mícheál Ó ~~[illegible]~~ Cleacanaigh
Séadna a bí i Seán Ó hAnbíṫe corp
duine uasail bí a ṡnoiḋ ar bí
fuiġleac aige. Ní raib aon duine
is mó a ṫuilleaḋ dearc uaiḋ
Rud ar bí aige sé uaiḋ ing
Dia dó agus é nuair ing sé
uaiḋ ó ċroiḋe mór níorḃ é
don inġean amáin a bí aige
Róṡ Sí ~~Spáinneac~~, an dara máṫair
a bí ar ṡoiṫeac Spáinneac.

22/5/30

55. Obair Ġabair i nAlbain

Nuair a ḃí mé ṡíos i gcuibreann
ag Mrs Cloran i nGaillimh d'éirigh
idir í féin ⁊ fear céaraċ margall
ar árdú céog' ḃí trí páirc talmhana
ag an ḃfear seo ón mbóthar go dtí
teorainn an Ċlaiḋe Ḃáin baiċeann
a ḃí ar na trí páirc faiċ trom
fiċead. Ṫáinig fear eile agus ċuir
sé cúig pingin déag ⁊ fiċ' iad
níos nár ḃ'iongantaí mar Mrs Cloran
an talaṁ dó. Ó ċuir sé an tairgead
é agus ina ḋiaiḋ sin níor ċuir
sé ceart é ḃḟiú tuilleadh móir
le na ċois é. Tug sé ordú don
ċéad ḟear a ċuid beiṫiġ
a ḃeiṫ cnapáilte as a leiteadh seo
ḋa lá. Sgríoḃ sí lei agamsa
agus d'iarr sí liom go
mbeaḋ a ḋreaċáir féin agus
mac ḋreiḟire a fir féin aníos

a bhreith seo sa lá agus go gcaithfimís
an talamh a ghlanadh. Nuair a fuair
mise an litir thug sí plan dom
agus dubhairt mé liom féin gurbh
sin rud nach ndéanfainn nár
chuala mé ariamh in mo shaoghal go
raibh aon fhear a bhain liom isteach
athair ná máthair ina bhaile cé
gur hiomdha fir ab fhearr ná iad
a bhí. Thug mé m'inntinn féin
ar imtheacht agus gan bacadh
le baillteanaibh. Cas an fear seo
orm ar Conamara an Gábhánaigh
é féin 7 beirt eile. Shocruigheamar
imtheacht go hAlbain. Cuireadh
ón Exchange i nGaillimh muid
go Kilberney baile atá i bhfoisgeacht
fé mhíle do Ghlasgó. D'imthigh linn
ar an traen go ndeacamar go
Larne bhí ~~[illegible]~~ nuair a d'oslaig

da moill orainn i mbaile mór Cábain
Ní ~~ba~~ deas an baile é Cuadamar
ar an stáisiún amaċ go bhfuighfimís
traen síos le fanaiḋ bíomar ag siúl
agus ṡíleamar gur síos i bpoll
a bíomar ag siúl Nuair bíomar
ṡíos sa mbaile mór i na ceart láir
fá an áit arabamar ṡuas ar
Ċnocán agus iongantas mór
a ṡuineamar dó. Bí agaiḋ gréine
ag an mbaile ar gac uile ceard.
Cuadamar go Barne Nuair a
Cuadamar ṡuas tríd an mbaile
mór le siúl ag an duig bí ceire
tart agus ocras againn i ndéiḋ
Nuair a connaic muinntir an
baile ṁóir muinntir Conamara
gléasta le báiríní bána
ceann carna 7 glas caoraí
tosuigeadar ag glaodac agus ag

submarine roiṁean

magaḋ fúṫab. Splanncadar iad
féin agus muintir Contae Muigeo
mar bíodar mar a beaḋ dreaċáraċa
ann. Dá mbeaḋ cloċa nó brící
le fáġail a raiḃ ó árm i Larne
ní ċuirfeaḋ sé iudiaḋ agaiḃ
iad. Nuair a ċuadar ar bord
an báid ní ḟéadfá déanaṁ
amaċ cén fear a raiḃ ciall
aige trí seaċtaine roiṁe sin
sead cuirfaḋ síos bád a
ḃorca le submarine leis an
nGearmánaiċ ⁊ bí olc ar ġarḋidiúirí
agus ar an muintir a bí
istiġ leob freisin. Bí an
gabánaiċ ag dul anonn ag
saoiġrí ar nós gaċ duine. Bí
gunna ar an soiġeaċ sao—
gunna fá ḃorḋlaiġ — a bí gar
stabaigh anonn. Nuair a

Ḃí an gunnadóra ag ṡiúl suas an
dréimire leis an ngunna mór
a ċur i bfearas. Lean Gobán
suas é ┐ a ṁáilín bán ar a
ġualainn aige.
 Cá bhfuil tú a' ṡiúl adeir an
gunnadóra
 Tá mé ag ṡiúl i n-éindiġ
leat-sa adeir sé
 Go síos as sin adeir sé
nó geobhfaiḋ mé cóirtie tú
 Ní faca mé aon fear ariamh
a cuir suas do ċoimhluadar
ac tú féin adeir Gabán
 Ċuaiḋ Gabán anuas
agus ċuaiḋ sé síos i ndarna
an troiġiḋ leag sé a ṁáilín
bán faoi na cloigeann ṫosuiġ
sé ag gabáil fuinn agus ní
mé sgéal na bréige é, ḃí sé

i nton. Sé an t-aimhrán adubhairt
sé ċomhlaċaí ġlas an fóġmhair
Ní raibh Sairsint major ná
oifigeach ná Colour Sairsint
ná caiptín dá raibh ar bord
nach raibh gruinnighthe timceall
air a gcuid buidéal groċta
acab 7 a gcuid gloineaċa lionta
agus iad ag tosnú leis. Ní
raibh aon focal Béarla ina gcloigeann
ar deire gach aon ċeaṫrama
ġéaró [illegible] sé 'Marching off
to war' pé bith caoi ar ċuimhnigh
an bacach air. Fuair sé neart
le n-ól

Chuamar i dtír ag Stranraer
bhí an fear ceannais ar bord
againn. Fuair sé dhá théacs
i Stranraer le muid a ċur
suas go maidin ann

Nuair a ḃí ar mbád caite
againn ṫosuiġ bean an tiġe
ag fáġail leabaiḋ faoi ṗéir ḋúinn
Ṡear le ġábáil i seomra a bí
le talaiṁ ann
Ġabamar as sin. ubair bean
a tiġe sgéaraiḋe aca ag codlaḋ
annsin le donbleann beag
Ċaiman a ṁeasce liom dá mba
ridbaspa a beaḋ ann aċ bíḋ
mise anoċt ann
Nuair a ṫáinig an sgéaraiḋe
isteaċ hinnsiġeaḋ an sgéal só
Ní ṁise liom, ubair an
sgéaraiḋe togfamuid an fáġál
go réiḋ.
Bí máirnéalaċ ag siubáil
síos 7 suas an t-urlár agus
parsi ar a ġualainn aige
agus sé bí pósta ag inġen

Mrs Curley bean an tighe ba ó
an áit arb as í ar Béal Átha
na Muice. Bhí an máirnéalach
i gcomhnaidhe ag dearcadh ar fear a
bhí i n-éindigh leom-sa
Cárb as sibh so a bhuachaillí adeir
sé linn
As Gaillimh arsa mise
B'héidir adeir an máirnéalach, ach
ní as an fear seo
Seadh mar adeir an fear
Má 'seadh adeir an máirnéalach
ní ann a rugadh ir tógadh thú
Ní headh adeir. Rugadh agus
tógadh mé i nCill na Brón
A bhfuil fhios agat adeir an
máirnéalach gur thú a chuaidh
cum baisidh liom-sa
Níl fhios agam adeir sé
An cuimhneach leat Joe Cúk

ar aill na bprón
Manam go raibh a leithéid
ann aréir Val King — sé a
bhí ann
Is mise mac Joe Cúk an
Ríc, aréir an máirnéalach
Gabhmaid aréir sé le n-a bean
agus tabhair scéal an oiread
leo ól againn Chuaid.
Nuair a tháinig Gábhán an
tól ar bun tháinig sé anuas
Go siar anois aréir an
máirnéalach Ní thuigeann
déarfainn gá mbeinn gá caitheann
amach se bair an rud a
rinne sé ar an ngreasaidhe
Chuaid sé siar magaidh a
cholaich
A bhuachaillí aréir sé anuas
san leabaidh a bhfuil [illegible]

agaidh-sa ceard-mhaighistir an gall
fadó
Níor labhair aon duine
Cloisim an torann agus ní
feicim an bád
Agus an té a dhéanfadh leathchaoin
orm nár feicidh sé dia
Sin é an uair a ghlaoigh
an Cúgach ancair air agus thug
sé sceall le n-ól dó
Níor mhór dúinn adair ghabháil
sin é an pointe a raibh mise
ag dul ag osgail mo chumaoin
tá an oifigeach de chumainn
agam-sa ó Naomh Séamus agus
dá ndéanainn rudcanna nach
bhfaghfainn aon teach sin mbaile
níor mhaith liom fanacht ach an
scéal is fearr dob féidir
Ach a thabhairt dom agus

ġabfaiḋ mé a ċodlaḋ
Tugaḋ an ḃraon eile do agus
'Chuaiḋ sé a ċodlaḋ
Bí an diabal air
an leabaiḋ níor tadbais Val King
nó Cíc ná mé féin go maidin
le gráḋ páipí 7 capcanas.
27/5/30

55.

Fuaramar obair i gCill Bearnais ag déanamh reservoir. Fear as Londain a ḃí ina ċomhairleoir orainn agus Albanaċ do ġeoirnín a ḃí gar stiúraḋ. Ba diabal é ní dada eile a bí ann aċ ceann. Coigcríċ imbéal a ċéile a bíomar san obair nuair a fuair gabáil overtime agus ní raib aon duine de trí i gcóir agus cúigear againn á ḟagáil aċ é.

Bhí seanbhean ar cheann bóithrín ann
agus is maith a bhíomar ag fágáil aráin
taobh istigh den chúntar a bhíodh gabháil
chuile oíche. Bhí sí ag déanamh [illegible]
láidir agus [illegible] ag tabhairt tobac do
agus gan tobac le fáil an t-am
sin nuair [illegible] do na gleacaí. Bhí
fear ar aon bank leis san obair
a tugtaí Seán Ó Mogáin air. Thárlaigh
mé féin 7 an Mogán isteach san
stopa oíche ag iarraidh cupla bairín
aráin. Bhí Gábháin ~~[illegible]~~ ina suí cois na
teine romhainn ann ar bórdla

A mhic Mhic Gábháin, adeir Seán Ó Mogáin,
bhí lear agam ar bank inniu agus bhí
sé ráite inné nach bhfuil do bhean
ró-mhaith.

Deir sé liom-sa adeir an Cailleach
nár pós sé ariamh

Ná creid é adeir Mogán tá—

mac leis ina dhochtúir agus mac eile
ina ministéara
Sin é an uair a d'éiriġ an cailleaċ
Nuair a fíl Gabán a dhul amaċ buail
an cailleaċ é le iarraċ dá ċúláir
Bhí Gabán go ndeacaiḋ sé ċuig an
teaċ loirdín lánnabácaċ ní raiḃ
sé indon dul ag obair leis an
bhfliú. Bhí sé trí lá ina leabaiḋ gan
greim gan deoċ Nuair a ċuireaḋ
sé a chloigeann amaċ ón bpluid
ní raiḃ fanacht ar bhí aige aċ
greimneog. Ṫáinig mé féin go dtí
é. "Bhfuil tú ag fáil tada? arsa mise
Níor iṫ mé greim ná deoċ le
trí lá anois
D'imṫiġ liom ⁊ ċuaiḋ mé go dtí
an dochtúir, agus ba dhóċiúnigthe é
Tá fear annsin ṫíos arsa mise
ag fagháil báis

"Ní béidh sé pósta," adeir sé
Marsin féin chuir sé fios ar
an dochtúir agus cuireadh Gábán
in ospidéal (é) go Cill Mhuire. Bhí
cailín Éireannach in oifig an phoist
ann ghlaoigh sí orm féin.
Bhfuil aon fear gan obair adeir
sí a bhfuil Pádraigín ag? Tá buidéal
fuisge anuas leis agus é ag ól
i ngarraí, agus má bhéarfar air
tá príosún i ndán dó
Chuaidh mé féin an oíche seo ag
teach an fhalmeara ag lorgadh bagána
an tae dom féin 7 do Mhogán nuair
a tháinig mé ansin. Bhí Mogán ina
seasamh le taobh an Hotel. Ní
raibh aon hotel ann ach é féin
Ní thiomáinfeadh adeir sé cé tá
ar ais.
"Ní thiomáinfinn," adeirim-se.

"Gabáil," arsa sé.
Cuaiḋ mé féin anonn go dtí é agus ċraṫ mé lám leis. D'fiafruiġ mé ḋó ar ċuir sé faoi an fuireaċ go hÉirinn.
"Ṁaise gur ċuireas," arsa sé.
"Smaoiniġ ar an aer seo," adúramsa, "ċoṁ tapa agus ṡeadar ní. Ṫá tórnaḋóirí ag faoi n-a ḃfuireaċ.
Cén fuaḋar a bí ort an ospidéal ḟágáil?"
"Bí," arsa sé. "Ḃuail a ċaraid an doċtúir isteaċ ar maidin. D'fiafruiġ sé den banaltra an raiḃ mórán báis ag tar éis na hoiḋċe.
"Aon duine déag," arsa sí.
"Beag go leor," arsa an doċtúir.
"Cén neart atá agam-sa air" arsa an banaltra.

"Naċ breáġ naċ dtáiniġ tú an black draught d'ól!" adeir an doċtúir.

"Maran: adeirim-se im' inntinn féin naċ dtiubhraiḋ tú dom-sa é.

Nuair a ġaḃ an cloigín le ḋul ag blaḋ an té a ḃí indon ḋéanaṁ sé agus an té naċ raiḃ d'ḟan sé ina luiḋe — agus ina luiḋe a ḃéiḋ sé. Nuair a fuair mé an deir ġroċ mé liom ġroċ mé liom mo ṡeancóta. Tá mé tar éis sa nile ḋéag a ḋéanaṁ. Níl ḟios agam cé ṫiocfaiḋ mé anoċt. Níl aon lá ċuaiġ nár ċuala mé go raiḃ lóistín le fáġail ag fear in Albain, aċ naċ raiḃ sé sínpálta ḋá anam ann.

"Beannaċt leiḃ anois" adeir sé "agus mo ṡeaċt míle mallaċt ḋuit-se a ṁogáin. Is deir socúlai a ḃíonn annseo, 7 mo ċailleaċ, mar a tí!"

Sin beaṫa ġabáin i nAlbain.

5/6/30

bráiġteaċ   áit iasgaiġ

Iarán

níl greim áḋ ná oiḋċe

mar a ḃeaḋ an ḋóġ cur ina mbealaċ

maoraiċa

déanfaiḋ tú an nazol ó ló

an lá ċuaiḋ sé ag larġaċ sgeulaí
le breiṫnaċ . mórán bréag
an oiḋċe a ḃfearr a ṡaiṫriġ mí ?

muinntir a ṁáṫar

leasaḋóir ġabr a ḃeaḋ a leaṫú acastóirí

ba'ṡ Ceaṫrama an Dola máṫair ngo
máṫar. Tá an baile sin tórainn ar
ṫórainn le Coill an Ġaill ⁊ le bile mór
Seán an Áṫ a dtairngeadar i dtosaċ ós
ós Brínġar taob ṫall de loċ. baḋ ṡin
áiṫris ruaige ⁊ séarleaṁnúnċa. Da
muinntir Ġnúċall í. Dream an Ġréaṁaiċ
a ḃí ionnta. Scoṫ na ngaeḋeal iad
agus da ḋóġa leasaḋóirí. ba ḋa
ġnúċall í i dtaoiḃ aṫar ⁊ máṫar
agus ṗós sí fear da ġnúċall.
Bí greaṫáir aice ⁊ an-fear capall
a ḃí ann. ḃíoḋ sé ag imṫeaċt faoi
Ṁaċtarḃáin le n-a péire capall
a ċeaċta ⁊ a ċlé fuirseaḋ ag
saoiṗí. Fuair sé fáiltiú ar
tainnaiċ ṡéibe a ḃí i ḋtír na ġCeallaiġ
⁊ an téarm Seán an tarrn a ḃí
ar an tamnaċ seo Tír Ġreamaíl
Cuir sé faoi ann sin ag tiorraċt

do Shéamus Máirtín agus ag tabhairt
aire do theach leagtha a bhí aige. Róis
sí bean de na Breathnaigh ar
Maol Uimaire (Béal na Leac) Idir an
am sin bhí dream daoine ina
gcómhnaidhe, Maol Uimaire agus 'sé
an t-ainm a bhí orthab Muintir
Thairrig bhí ó a mbeidh agus a
ndóich fearainn 7 glach Idir an am
sin chruinneochadh chúla ceannacab
an ~~ndóch~~ méid a d'fhéadfadh leis féin
nó go ndeanfaidís sméar ar a chéile
go cinnte dá Domhnaigh thosóchaidís
tar éis Aifrinn. Bhí tamhnaí eile
ó Dhoire ó Leitir Gréamhfínil a
dtugtar Seanaíbheirín uirthi agus
bhí fear na cómhnaidh uirthi nach
raibh fíos ceart é a ainm aige
Seán tainm a bhí air Máirtín
Coisteáilseaic. Ní raibh a fhios ag aon

fear ḋár ċuir Gíórg ar an talaṁ
céin spreacaḋ a ḃí sa gCairleuraiċ
Nuair a ḃeaḋ a cuid beirsḋaiċ
roiṁe amaċ aige dá mbeaḋ aon ceann
~~de~~ na buidéal ag déanaṁ cirtċoiḃeall
de na cinn eile ḋéalóċaḋ sé go
mbéarfaḋ sé ar ḋá ċos dairiḋ
uirṫe 7 ċaiṫeaḋ sé dalċ flaṫa
~~[illegible]~~ siar d'a gcuid eile T. Ba
ḋé ċomarṫa a ḃí ann féin agus
~~[illegible]~~ mac Uí Ṫuaṫaill. Níor ṫugadar
aon breac ḋ'aiṁainn ariaṁ le
ágaiḋ a n-úsáide féin ná úsáide
duine aċ d'ubṡláin aon fear
aon breac a ṫabairt naiaḃ.

Illustration

Carraigín – bean

Cunaí ag Carraig a Mhagaidh

Mada Farraige

Tuirne lín

Siogal

Sparán

Magadh uisce

Teach i gCois Farraige

Mooney's photo of Cladach

Teach an fhigeadóra i bhFiodán beag

Seol fígeadóra

Obair a bhíodh ar na mná 1

✓ Bríghid Ní Dhonncadha 7

✓ Carraigín 12

Foclóir 20

✓ Buailidheacha See Spencer 23

✓ Rása ar chúl Ginn 34

✓ Sparán cloichíní 37

✓ Oíche bhán ar buaile 42

✓ Furaic mhóna 59

✓ Mada farraige 60

✓ Grainne Mhór farraige 62

Foclóir 64

Carraig an Mhagaidh Illustration 67

✓ Páidín Sháilí Rua 74

✓ Fear na Curraige a chuaidh go Gaillimh 84

✓ An lón 95

✓ Bád Mháire an Ghiolla ~~([illegible])~~ ~~([illegible])~~ 107

✓ An fear a raibh cur ar a dhubán 117

✓ Cé méid slat dearaig a dhéanfaí ar a phuaidh 131

✓ Turas ar an gclocáin 133

Foclóir 142

– M'oncal Colm 143

✓ Brian Ó Faia 7 an Loċlannaċ 158

✓ Máire Mc Giolla Pádraig – (caipíní soicéid) 161

✓ Mullán Ludreabáin 7 Mullán Cadair 173

✓ An Leabán Gréine (Séamus beag mac Ìnaoileáin) 175

✓ Seán Ó hAnnfaidh 182

✓ Bean Ġabáin i nAlbain 193.